

**Erasmi Roterodami. De ratione studij, ac legendi,
interpretandi[ue]; auctores libellus aureus.**

<https://hdl.handle.net/1874/452942>

ct.
0

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

THE HISTORY OF THE
CITY OF BOSTON
FROM THE FIRST SETTLEMENT
TO THE PRESENT TIME
BY
NATHANIEL BENTLEY
VOL. I.

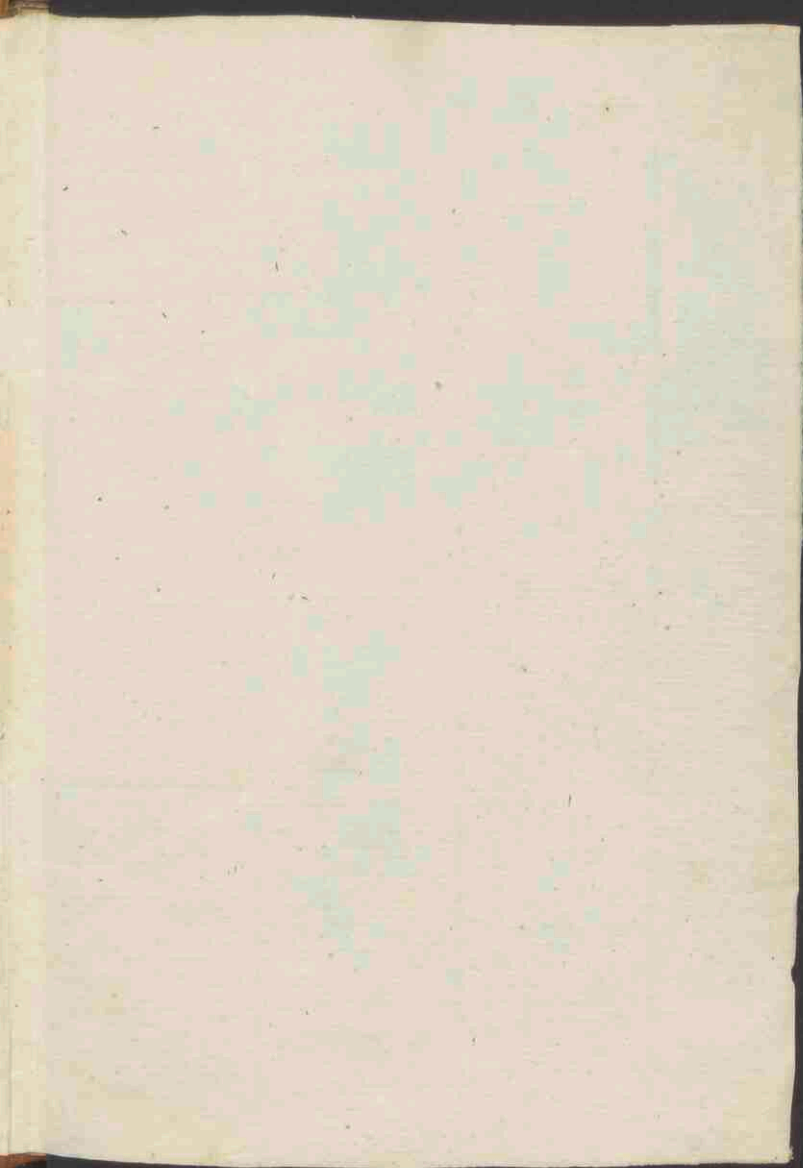

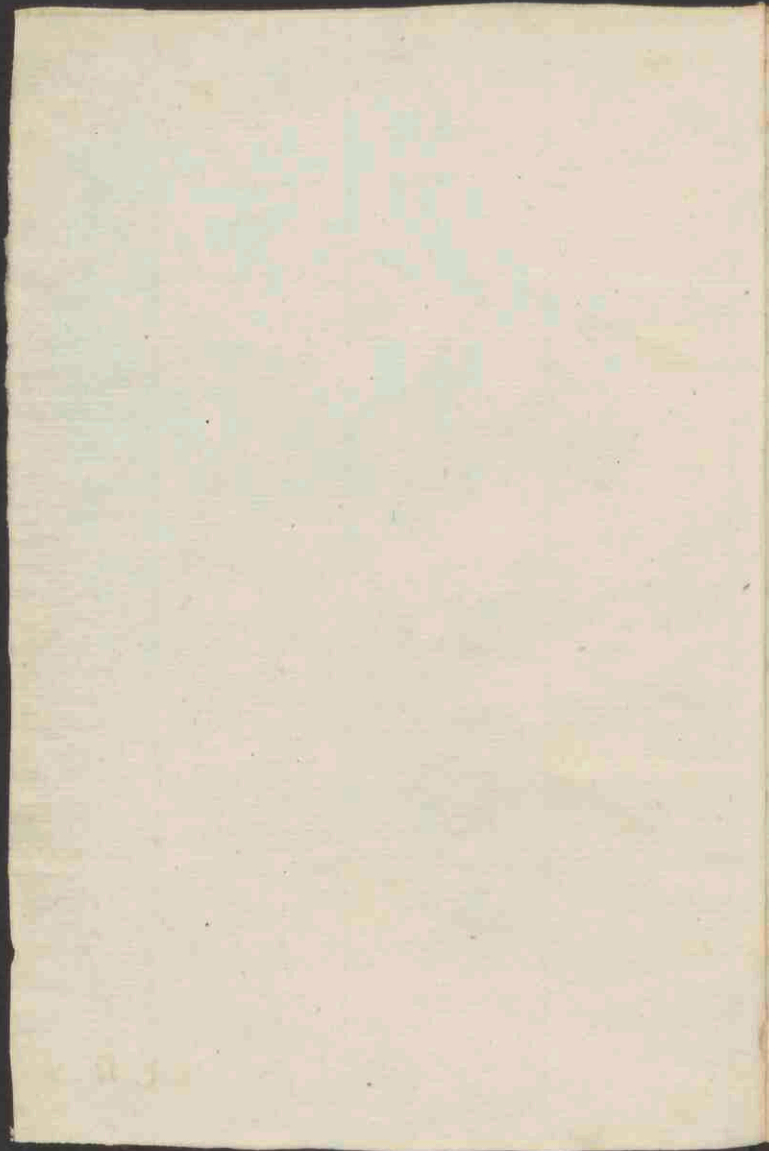
B

Miscellanea Litteraria

Octavo n°. 80.

B oct.
80

M. Geyrwatt

ERASMI

ROTERODAMI.

De ratione studij, ac legendi, interpretandiq; auctores libellus aureus.

Officiū discipulorū ex Quintiliano.
Qui primo legendi, ex eodem.

ERASMI.

Concio de puero IESV in schola
Coletica Lōdini iſtituta pronūciāda.

EIVSDEM.

Expostulatio IESV ad mortales.

EIVSDEM.

Carmina scholastica.

M. A. C. 80

ERASMVVS

ROTTERODAMVS PETRO

Viterio, liberalium disciplinarum
professori eximio.

S. D.

n *e* tu rem istam mi Petre suauissime, & perspicis acute, & grauiter, uereq; iudicas, plurimum referre, qua ratione quoq; ordine quid instituas, idq; maximum habere momentum, cum ceteris in rebus omnibus, tum uero praecipue in bonarum studiis literarum. An non uidemus ingentia pondera, si artem adhibeas, minimo tolli negocio, quae nullis alioquin uiribus moueri poterant? Quemadmodum & in bello non perinde refert, quantis copiis, quantisq; uiribus hostem adoriaris, ut quam probe instructo exercitu, quo consilio, quoq; ordine pugnam capebas. Ac multo celerius quo tedunt, perueniunt ij, qui semitas compendiaris norunt, quam qui annem (ut ait Plautus) ducem sequuntur, & uel contempto Pythagora τῆς λεωφόρου ingrediuntur, uel uariis etiam errorum ambagibus circumaguntur. Proinde rogas, ut tibi studiorum ordinem, ac uiam, formamq; praescribam, quam tu, ueluti Thesei filium secutus, & in auctorum labyrinthis citra errorem uersari

uersari queas, & ad eruditionis summam celerius emer-
 gere, uel magis aliorum studiis consulere, quos bonis li-
 teris instituis, quandoquidem ipse iam propemodum
 ad eruditionis fastigium peruenisti. Equidem pro mea
 certe uirili non grauatim parebo homini tam amico,
 ut nephas sit quiduis etiam flagitanti negare. nedum
 rem tam honestam, tanq; frugiferam. Quod
 si senseris nostrum hoc consilium tibi com-
 modo fuisse, tui candoris erit, &
 aliis ad bonas literas eni-
 tentibus, digito-
 uiam indi-
 care;

DE RATIONE

P RINCIPIO duplex omnino uidetur
 cognitio rerum, ac uerborum. Verborū
 prior, rerum potior. Sed nonnulli dum
 ἀπίπτοις (ut aiunt) ἄοσιπ ad res di-
 scendas festinant, sermonis curam negli-
 gunt, & male affectato compēdio, in ma-
 xima incidūt dispendia. Etenim cum res

nō nisi per uocum notas cognoscātur, qui sermonis uim
 non calleat, is passim in rerum quoq; iudicio cæcutiat,
 hallucinetur, deliret. necesse est. Postremo uideas nullos
 omnium magis ubiq; de uoculis cauillari, quam eos qui ia-
 ctitant sese uerba negligere, rem ipsam spectare.

Quapropter utroque ingenere statim optima, &
 quidem ab optimis sunt discenda. Quid enim stul-
 tius quam magno labore discere, quæ postea ma-
 iori cogaris dediscere? Nihil autem facilius discitur,
 quam quod rectum, ac uerum est. At praua si semel in-
 hæserint ingenio, dictu mirum quam non possint reuelli.
 Primum igitur locum Grammatica sibi uendicat, eaq;
 protinus duplex tradenda pueris, Græca uidelicet, ac la-
 tina. Non modo quod his duabus linguis omnia ferme
 sunt prodita, quæ digna cognitu uideantur, uerum etiā
 quod utraq; alteri sic affinis est, ut ambæ citius percipi
 queant coniunctim, quam altera sine altera, certe quam
 latina sine græca. A græcis auspiciari nos mauult *Quin-*
tilianus. sed ita, si his literis præceptis, non longo inter-
 uallo latine succedant, sane utrasque pari cura tuendas
 esse

esse monet atq; ita futurum, ut neutre alteris officiant.
 Ergo utriusq; lingue rudimenta, & statim, & ab opti-
 mo præceptore sunt haurienda: qui si forte non contin-
 gat tum (quod est proximū) optimis certe utendum au-
 thoribus, quos equidem per paucos, sed delectos esse ue-
 lim. Inter græcos Grammaticos nemo non primum locū
 tribuit Theodoro Gaza, proximum mea sententia Con-
 stantinus Lascaris sibi iure suo uendicat. Inter latinos ue-
 tustiores Diomedes. Inter recentiores haud multum ui-
 deo discriminis, nisi quod Nicolaus Perottus uidetur o-
 mnium diligentissimus, citra superstitionem tamen. Ve-
 rū ut huiusmodi præcepta fateor necessaria, ita uelim eē
 quoad fieri possit, quā paucissima, modo sint optia. Nec
 unquā pbauiliteratorū uulgius q; pueros in his inculeādis
 cōplures annos remorātur. Nā uera emēdate loquēdi fa-
 cultas optie paratur, cū ex castigate loquētiū colloqo, cō-
 uictūq; tū ex eloquētiū authorū assidua lectiōe, è qbus ij
 primū sunt imbibēdi, quorū oratio præterquā q; est casti-
 gatissima, argumēti quoq; illecebra aliqua discētibus blan-
 diatur. Quo qdē in genere primas tribuerim Luciano,
 alteras Demostheni, tertias Herodoto. Rursum ex poētis
 primas Aristophani, alteras Homero, tertias Euripidi.
 Nam Menandrum, cui uel primas daturus eram: deside-
 ramus. Rursum inter latinos quis utiior loquendi author
 quam Terentius? purus, tersus, & quotidiano sermone
 proximū, tum ipso quoq; argumenti genere iucundus
 adolescentie. Huic si quis aliquot selectas Plauri comæ

D E R A T I O N E

dias putet addendas, quæ uacent obscenitate, equidem
 nihil repugno. Proximus locus erit Vergilio. tertius Ho-
 ratio, quartus Ciceroni, quintus. C. Cæsari. Salustium
 si quis adiungendum arbitrabitur, cum hoc non magno
 pere contenderim, atque hos quidem ad utriusq; lin-
 guæ cognitionem satis esse duco. Neque enim mihi pla-
 cent, qui in euoluendis hunc in usum autoribus, etiam
 quibuslibet, uitam omnem cõterunt. Prorsus infantem
 existimantes eum, quem ulla chartula suffugerit. Ergo
 parata sermonis facultate, si non luxuriosa, certe casta,
 mox ad rerum intelligentiam conferendus est animus.
 Tametsi ex his quoq; scriptoribus, quos expoliendæ lin-
 guæ gratia legimus, non mediocris obiter rerum quoq;
 cognitio percipitur, uerum ex instituto omnis ferè rerû
 scientia à græcis authoribus petenda est. Nam unde nã
 haurias uel purius, uel citius, uel iucûdus, quàm ab ipsis
 fontibus? Sed quo ordine disciplinæ discendæ sint, & ex
 quibus potissimum præceptoribus, id aliàs fortasse recti-
 us ostendemus. Interim ad primæ ætatis studia reuertamur.
 Ut igitur ex his auctoribus unde linguæ copiam
 petendam esse diximus, fructum capias & maturius, &
 uberiolem, Laurentium Vallam tibi censeo diligenter
 euoluendum, qui de latinis sermonis elegantia scripsit
 elegantissime. Huius adiutus præceptionibus, ipse per te
 non pauca annotabis. Neque enim te uelim per omnia
 uelut addictum, Laurentianis seruire præceptis. Adiu-
uabit

uabit hoc quoque, si figuras grammaticas à Donato ac Diomede traditas edidiceris, si carminis leges ac formas omnes tenueris, si rhetorices summam hoc est propositiones, Locos probationum, exornationes, amplificationes, transitionum formulas in pröptu habueris. Cõducunt enim hæc non solum adiudicandum, uerum etiam ad imitandum. His itaque rebus instructus inter legendum auctores non oscitanter obseruabis, si quod incidat in signe uerbum, si quid antique aut noue dictum, si quod argumentum, aut inuentum acute, aut tortum apte, si quod egregium orationis decus, si quod adagium, si quod exemplum, si qua sententia digna quæ memoriæ commendetur. Isque locus erit apta notula quæ iam in signiendus. Notis autem non solum uarijs erit utendum, uerum etiam a commodatis, quo proiinus quid rei sit, admo neant. Ad hæc si quis dialecticem addendam statuet, non admodum refragabor, modo ab Aristotele eam discat, non ab isto loquacissimo sophistarum genere, neque rursum ibi desideat, & uelut ad scopulos (ut inquit Gellius) syrenios consenescat. Verum illud interim memineris optimum dicendi magistrum esse stilum. Er it hic igitur in carmine, in oratione libera, in omni argumenti genere diligenter exercendus. Neque negligneda memoria, lectiois thesaurus. Eam tamen si locis et imaginibus adiuuari nõ inficior, tamen tribus rebus potissimũ constat optima memoria, intellectu, ordine, cura.

Si quidem bonæ memoriæ pars est, rem penitus intellexisse. Tum ordo facit, ut etiam quæ semel exciderint, quasi post liminio in animum reuocemus. Porro cura omnibus in rebus, non hic tantum, plurimum ualet. Itaque quæ meminisse uelis, ea sunt attentius, ac crebrius relegenda, deinde sepius à nobis ipsis exigenda, ut si quid forte suffugerit, id restituatur. Illud minutius, sed tamen haud indignum quod admoneatur. Adiuuabit non mediocriter, si quorum necessaria quidem, sed subdifficilis erit memoria ueluti locorum, quos tradunt Cosmographi, pedum metricorum, figurarum grammaticarum, genealogiarum, aut si qua sunt similia, ea quam fieri potest breuissime simul, & luculentissime in tabulas depicta, in cubitali parietibus suspendantur, quo passim & aliud agentibus, sint obuia. Item si quædam breuiter, sed insigniter dicta uelut apophthegmata, prouerbia, sententias, in frontibus, atque in calcibus singulorum codicū inscribes, quædam annulis, aut pocalis insculpes, nonnulla pro foribus, & in parietibus, aut uitreis etiã fenestris depinges, quoniam nusquam non occurrat oculis, quod eruditionem adiuuet. Hæc enim tametsi singula per se pusilla uideantur, tamē in unum collata acruum, doctrinæ thesaurum lucro augent, haud quaquam negligendo τὸς εἰς ἄφρονος ποσὸν δουρί, id est his opibus properati ditescere, Postremo illud nō ad unū aliquid, sed ad omnia simul plurimum cōducet, si frequenter alios quoque doceas. Nusquam enim melius deprehenderis quid intelligas, quid non. Atque in-

terim noua quaedam occurrunt commentanti, differētq;
nihil non alius infigitur animo;

DE RATIONE INSTITV-
endi discipulos.

Ed uideo te cupere, ut de docendi quoq; ratio-
s ne non nihil attingamus. Age mos geratur Vite-
rio, quanquam uideo Fabium hisce de rebus dili-
gentissime præcepisse, adeo ut post hunc de ijsdem scri-
bere prorsus impudentissimum esse uideatur. Ergo qui
uolet instituere quempiam, dabit operam. ut statim opti-
mia tradat, uerum qui rectissime tradat optima, is omnia
sciat necesse est, aut si id hominis ingenio negatū est, certe
uniuscuiusq; disciplinæ præcipua. In hoc non ero contē-
tus decem illis, aut duodecim auctoribus, sed orbem illū
doctrinæ requiram, ut nihil ignoret, etiā qui minima pa-
ret docere. Erit igitur huic per omne scriptorum genus
uagandum, ut optimum quemq; primum legat, sed ita,
ut neminem relinquat ingustatum, etiam si parum bo-
nus sit auctor. Atq; id quo cumulatione fructu faciat, an-
te locos & ordines quosdam, ac formulas in hoc paratas
habeat, ut quicquid usquā inciderit annotandum, id suo
asscribat ordini. Sed hoc qua ratione fieri oporteat, in
secundo de copia cōmentario demonstraui. Verū si
sui uelociū, uel librorū copia defuerit, plurima Plinius

unus suppedabit, multa Macrobius, & Athenæus, uaria Gellius. Sed in primis ad fontes ipsos properandum, id est græcos & antiquos. Philosophiam optime docebit Plato, et Aristote. atq; huius discipulsu Theophrastus, tum utrinq; mixtus Plotinus. Ex Theologis secundum diuinas literas, nemo melius Origine, nemo subtilius aut iucundius Chrysostomo, nemo sanctius Basilio, Inter latinos duo duntaxat insignes in hoc genere Ambrosius mirus in allusionibus, & Hieronymus in arcanis literis exercitatisimus. Quod si minus uacabit immorari singulis, omnes tamen censeo degustandos, quorum in præsentia catalogum texere, non est ratio. Certe propter poetarum enarrationem, quibus mcs est, ex omni disciplinarum genere sua temperare, tenenda est fabularum uis quã unde potius petas, quã ab Homero, fabularum omnium parente? Tametsi Metamorphoses, ac Fasti Nasonis non leue momentum adferent, etiam si latine scripti. Tenenda Cosmographia, quæ in historijs etiam est usui, nedum in poëtis. Hanc breuissime tradit Pomponius Mela, doctissime Ptolomæus, diligentissime Plinius. Nam Strabo non hoc tantum agit. Hic præcipua pars est obseruasse quæ montium, fluminum, regionum, urbium, uulgo recepta uocabula, quibus antiquis respondeant. Eadem debet esse cura in arborum, herbarum, animalium, instrumentorum, uestium, gemmarum nominibus in quibus incredibile dictu, quã nihil intelligat literatorum uulgus. Horum notitia partim è diuersis auctoribus,

bus, quæ de re rustica, de re militari, de architectura, de re culinaria, de gemmis, de plantis, de naturis animantium conscripserunt, colligitur. Quanquam Iulius Pollux ex professo de rerū uocabulis tradidit, quæ utinam tam accurate distrinxisset, quàm congesit copiose, partim ex etimologijs, partim ex his linguis, quæ prisci sermonis & incorrupti, manifesta uestigia seruant in hanc usque ætatem, cuiusmodi lingua constantinopolitanorum, Italorum, & Hispanorum, nam Gallorum oratio longius degenerauit. Tenenda antiquitas, quæ nõ modo ex uetustis auctoribus, Verum etiã è nomismatis priscis, è titulis faxisq; colligitur. Ediscenda et Deorū genealogia, quibus undiq; refertæ sunt fabulæ, Eam post Hesiodum felicius, quàm pro suo seculo tradidit Boeatius. Non ignoranda astrologia, quod hanc passim suis figmentis aspergunt poëtæ, præsertim Higini. Tenenda rerum omnium, atq; natura, propterea quod hinc similia: epitheta: comparationes: imagines: metaphoras: atq; alia id genus schemata solent mutuo sumere. In primis autem omnis tenenda est historia, cuius usus latissime patet, non tantum in poëtis. Iam si quis Prudentium, unum inter christianos uere facundum poëtam, uolet enarrare, literas etiã arcanas calleat oportet. Postremo nulla disciplina est, nec militiæ, nec rei rusticæ, nec musices, nec architecturæ, quæ non usui sit ijs, qui poëtæ, aut oratores antiquos susceperint enarrandos. Sed uideo, iam dudum frontem contrahis. Næ tu inquis, immensum onus impo-

imponis etiam literatori. Onero sane, sed unum, ut quā plurimos exonerem, Volo ut unus euoluat omnia, ne singulis uniuersa sint euoluenda.

Iam uero de formando puerorum ore, deq; tradendis ceu per lusum, iocumq; literarum figuris, satis præcepit Fabius. Equidem post tradita elementa prima, malim ad usum loquendi statim uocari puerum, Etenim cū intra pauculos menses, quanuis barbaram linguam ætas ea sonet, quid uetat quo minus idem fiat in lingua græca siue latina? Verum id nec in magno puerorum grege locum habet, & domesticam præceptoris consuetudinem requirit. Quanquam in ludo quoq; dabit operam, ut siue pluribus loquatur, siue seorsim uni, quam potest emendatissime dicat. Quædam obiter interpretetur, & ut imitentur, admoneat. Loquentes illos aliquoties collaudet, si quid dictum erit aptius, aut emendet, cum errabunt. Ea res efficiet, ut illi quoq; consuescant circumspectius & accuratius loqui & præceptorem loquentem attentius obseruent. iuuabit & illud, si præpositis præmiolis, aut pœnis, uelut ex lege prouocentur, ut ipsi quoq; inter sese alius alium, emendent. Porro præceptor eruditiores aliquot deliget, qui controuersiam fiant. Neq; fuerit inutile, ceu formulas aliquot proponere pueris, quibus orationibus in lusu, quibus in congressu, quibus in conuiujs uti debeant. Has sic oportet esse doctas, ut simul & faciles sint, & iucundæ. Porro doctor ille diligens & doctus, acriq; iudicio, non grauabitur, collatis omnibus

bus grammaticorum præceptis, excerpere quaedam,
 & simplicissima, quoad fieri potest, & breuissima, tum
 ordine quàm maxime commodo. Posteaquam ea tradidit
 statim ad authorem aliquem ad id accommodatissimum,
 ac loquendi, scribendiq; consuetudinem uocentur. Hic
 præceptiones ante traditas ut incident, exempla q; dili-
 genter inculcabit, quibus etiam addet nonnihil, uelut iã
 tum ad maiora præparans. Hinc iam thematiis exerce-
 ri debent. In quibus illud in primis cauendum, ne (quod
 fieri solet) aut sensu sint inepto, aut sermone insulso,
 sed argutam aliquam, aut uenustam habeant sententiam
 quæ tamen ab ingenio puerili non nimium adhorreat,
 ut interim aliud agentes, simul & aliquid discant, in
 grauioribus studiis usui futurum. Habeat igitur the-
 ma, quod pueris proponas, aut historiam memorabilem.
 Quod genus sunt illa. Marcelli præceptis calor rē Roma-
 nã subuertit. Fabii prudens cunctatio restituit. Quãquã
 hic subest etiam sententia, Nimirum præcipitata consilia
 parum feliciter euenire solere. Item, difficile iudicatu
 sit, uter altero fuerit stultior, Crates qui aurum abiecit
 in mare, an Midas, qui existimauit nihil auro melius es-
 se. Item, Demostheni ac Ciceroni immodica eloquentia
 exitio fuit. Rursum, nulla laus Codri regis meritis par-
 esse potest, qui ciuium salutem propriæ uitæ dispendio
 redimendam putauit. Sed non magni negotii fuerit hui-
 usmodi uim ex historiographis, præcipue Valerio Ma-
 ximo, colligere. Aut fabulam habeat, ut illud, Hercules
 expugnandis

expugnandis monstris immortalitatem sibi parauit. Mu-
 se fontibus ac nemoribus unice gaudent, à fumosis urbi-
 bus abhorrent. Aut apologum, ut recte docuit Casita
 non esse cōmittendum amicis negocium, quod per te pos-
 sis conficere. Item, manticam pectore propendentē ui-
 dent omnes, eam, quæ à tergo pendet, uidet nemo. Item
 Sapiebat uulpes, quæ maluit muscas iam prope saturas
 retinere, quàm his expunctis, uacuas ac sitientes admit-
 tere, quæ quicquid reliquum esset sanguinis, epotarent.
 Aut apophthegma, ut, Longe dissentiebat à uulgo no-
 stræ ætatis, qui maluit uirum absq; pecunia, quàm pecu-
 niam sine uiro. Item, Iure Socrates contemnit eos qui
 non edunt ut uiuant, sed uiuunt ut edant. Merito non
 probauit Cato eos, qui plus sapiunt palato, quàm ani-
 mo. Aut prouerbium, ut ne sutor ultra crepidam. Et
 non cuiuslibet hominis Corinthum nauigare. Ac nos
 quidem editis tot Chiliadibus, effecimus, ne difficilis
 esset horum inuentio. Aut sententiam, ut nihil cari-
 us constat, quàm quod precibus emitur. Et obsequi-
 um amicos, ueritas odium parit, Et amici, qui pro-
 cul absunt, amici non sunt. Aut rei cuiuspiam in si-
 gnem naturam. Vt Magnes ad sese ferrum attrahit,
 Naphtha ignem. Item palmæ ea est natura, ut ponde-
 re imposito, non modo non deprimatur ad terram,
 uerumetiam sursum nitatur, & altius erigat sese. Item
 mirum Polyphi ingenium, qui ad speciem subiecti soli mu-
 tat colorem, quo fallat insidias piscatoris. Aut figu-

ram eximiam , puta gradationem . Diuitiæ luxum pa-
 riunt , luxus saturitatem , saturitas ferocitatem , fero-
 citas odium multorum , odium perniciem . Aut simi-
 litudinem , Vt quemadmodum ferrum si exerceas , usu
 atteritur , si non exerceas , exeditur rubigine . Ita inge-
 nium si exerceas , labore absumitur , si non exerceas ,
 magis otio , suūque leditur . Aut allegoriam . Vt non
 est addendus ignis igni , non est addendum oleum in-
 cendio . Aut commutationem . Vt non ideo te talem
 iudico , quod uehementer amem , sed ideo uehemen-
 ter amo , quod talem iudicari . Aut distributionem .
 Stultior est , quàm ut possit tacere , infantior , quàm
 ut possit loqui . Simplicior est , quàm qui possit men-
 tiri , grauior quàm ut uelit . Sed mihi sat est indicare
 tantum . Aut exquisitam aliquam elegantiam . Cuius
 rei non est neceffe ponere exemplum . Nihil autem
 obstat , quo minus plures commoditates in eandem inci-
 dant orationem , ueluti sententia , historia , prouer-
 bium , & figura . Ergo præceptor , quem oportet assi-
 due in bonis authoribus obuersari , huiusmodi ceu flo-
 sculos undiquaque colliget , eosq; delectos proponet
 aut etiã in eam formam demutabit , ut puerorū ingeniis
 sint accommodati . Postquã his rebus ad aliquantã sermo-
 nis peritiã prouectus erit puer , tum si uidebitur , ad ma-
 iora grãmatices præcepta reuocetur , Quæ p locos et or-
 dines quosdã ita tradẽda sunt , ut primo loco simplicissima
 pponatur , eaq; paucis . Deinde utcũq; adolescũt discẽtiũ
 inge-

ingenia, ita maiora suis quæq; locis oportebit subijcere. Is
 ordo cuiusmodi sit, è Theodori Gazæ Grāmatica exem-
 plum sumas licebit. Nec in his tamen uelim eos detineri
 longius, sed illico ad authores grauiores reuocari. Præ-
 fertim si prius summā illam, de qua dixi, rhetorices, ac fi-
 guras, & carminum formas teneāt. Interim thematis
 quoq; difficultioribus sunt exercendi, in quibus delegen-
 dis ac narrandis, diligentem ac doctum præceptorem
 requiram. Qui si sit mediocris, modo sit idem modestus,
 non grauabitur hæc ab alio doctiore petere. Thematum
 autem formæ huiusmodi fere possunt esse. Nunc epi-
 stolæ breuis argumētum, sed argutū, lingua uulgari pro-
 ponat, latine græcæq; aut utroq; sermone tractandum.
 Nunc apologum, nunc narratiunculam non inspidam,
 nunc sententiam ex quatuor constantem partibus, utriq;
 simili aut ratione subiecta. Nunc argumentationem quæ
 tractandam partibus, nunc dilemma duobus, nunc
 expolitionem quam uocant, septem partibus explican-
 dam, aliquando tanquam ad rhetorica præludentes, unū
 aliquod membrorum seorsum tractent. Cuiusmodi pro-
 gymnasmata scripsit Aphthonius. Aliquando laudem,
 uituperationem, fabulam, similitudinem, comparationē.
 Aliquando figuram, uel descriptionem, distributionem,
 fermocinationē, subiectionem, notationem. Aliquoties
 iubeantur carmen aliquod soluere. Aliquoties solutam
 orationem pedibus alligare. Interim Plinianam aut Ci-
 ceronis epistolam, uerbis ac figuris imitentur. Non nun-
 quam

quae eandem sententiam uariatis uerbis ac figuris, saepius efferant. Nonnunquam eandem graece simul ac latine metro & oratione prosa uariant. Nonnunquam eandem quinque aut sex carminum generibus, quae doctores praescripserit, explicent. Nonnunquam sententiam eandem per locos quam plurimos ac schemata diffingant. Plurimum autem fructus est in graecis uertendis. Quare conueniet eos, hoc in genere saepissime ac diligentissime exerceri. Nam simul & exercetur ingenium in deprehendendis sententiis, et utriusque sermonis uis ac proprietates penitus inspicitur, & quid nobis cum graecis commune sit, quid non, deprehenditur. Denique ad reddendam graecanicam enphasim, omnes latinae linguae opes excutias oportet. Haec si initio pueris difficulta uidebuntur, tum usu fient faciliora, tum praecipua ingenium, ac studium, bonam negotii partem pueris adimet, indicantis quae putet esse supra uires illorum. Atque ijs interim exercitamentis crebrae praelectiones auditorum miscantur, ut suppetat quod imitentur. Quamquam is, qui docet, proposito themate simul uerborum quoque & figurarum copiam debet indicare. Sub haec ad inueniendi quoque laborem prouocentur, ita propositis nudis argumentis, ut suo quisque Marte reperiatur, quae pertinebunt ad rem tractandam, ornandam, locupletandam. Et hic delectum ac uarietatem requiram a praecipitoris eruditi diligentia, gustum interim exhibebo.

B Saepius

DE PVERIS IN=

Sæpius argumentum epistolæ proponet suasoriæ, dissua-
soriæ, exhortatoriæ, dehortatoriæ, narratoriæ, gratu-
latoriæ, expostulatoriæ, commendatoriæ, consolatoriæ.
Et uniuscuiusq; generis naturam locos ac formulas quas
dam communes, dein etiam argumento proposito, pe-
culiarires indicabit. Aliquando ceu declamatorium thema
dabit, in diuersis generibus, puta si iubeat eos uitupera-
re Iulium Cæsarem, aut laudare Socratem, in genere de-
monstratiuo. Item statim optima discenda. In opibus nõ
esse foelicitatem. Matrem proprio lacte nutrire debere
quod peperit. Literis græcis non esse dandam, aut esse dā-
dam operam. Vxorem esse ducendam, aut non esse du-
cendam. Peregrinandum esse, aut non esse peregrinan-
dum, in genere suasorio. Item M. Horatium indignum
esse supplicio, in genere iudicali. Verum hanc palæstrā
primum ingredientibus, non grauabitur is, qui docendi
prouinciam suscepit, primum indicare, quot proposi-
tionibus id argumentum tractari possit. Præterea pro-
positionum ordinem demonstrabit, & quo pacto alia
ex alia pendeat. Deinde quot rationibus unaquæq; pro-
positio fulciri debet, quot confirmationibus unaquæque
ratio. Tum circumstantias ac locos, unde ista peti possint.
Deinde quibus similibus, dissimilibus, exemplis, collati-
onibus, sententiis, prouerbis, fabulis, apologis unaquæ-
que pars locupletari queat. Ostendat & schemata, si
qua insigniter uidebuntur incidere posse, quæ uel acro-

rem, uel ampliore, uel magis dilucidam uel iucundior
rem reddant orationem. Si quid erit amplificandum, ra
tionem demonstret, siue per locos communes, siue per
eas rationes, quas in quatuor formas distribuit *Quinti-*
lianus. Quod si qui inciderint affectus, hi quoq; quo pa
cto tractandi sint, admonebit. Quin & connectendi ra
tiones prescribat, quis sit optimus futurus transitus, ab
exordio ad narrationem, à narratione ad diuisionem,
à diuisione ad argumentationē, à propositione, ad pro
positionem, à ratione, ad rationem, ab argumentatio
ne ad epilogum, aut perorationem. Ostendat & formu
las aliquot, quibus ibi commode possint exordiri, aut eti
am perorare. Postremo si potest, locos aliquot in au
thoribus indicet, unde ualeant aliquid imitandum sume
re, propter rerum affinitatem. id ubi septies, aut octies
erit factum, iam incipient (quod ait *Horatius*) sine cor
tice nare, & satis erit nudum thema ministrasse, nec ne
cesse fuerit, semper uelut in fantibus cibum præmansum
in os inserere. Nec mihi displicet illud exercitationis ge
nus, quod apud antiquos in usu uideo fuisse, ut ex *Home*
ro, *Sophocle*, *Euripide*, *Vergilio*, aut etiam ex historiis
aliquando legantur themata. Puta, ut *Menelaus* apud
Troianam concionem repetat *Helenam*. Aut *Phoenix*
suadeat *Achilli*, ut redeat in prælium, Aut *Vlysses* sua
deat *Troianis*, ut *Helenam* reddant, potius quam bellū
experiantur. Quo in genere extant aliquot *Libanii* &

DE PVERIS IN=

Aristidis declamationes. Præterea, uti suadeat aliquis
amicus Ciceroni ne conditionem ab Antonio oblatam
accipiat, quod argumentum est apud Senecam, Vti Pha-
laris suadeat Delphis, ut taurum æneum deo suo conse-
crent. Ad hoc genus pertinent epistolæ, quæ Phalaridis,
ac Bruti nomine circumferuntur, in emendando collau-
dabit, si quid foelicius inuentum, tractatum, aut imitati-
uidebitur, si quid prætermisum, aut non suo loco posi-
tum, si quid nimium, aut remissius si quid obscurius, aut
etiam si quid parum eleganter dictum erit, admonabit.
Et quo pacto mutari possit ostendet, ac mutari, & sæ-
pius iubebit. Extimulabit autem præcipue discipulorum
animos, comparatione profectus, uelut æmulatione qua-
dam inter ipsos excitata. Iam in prælegendis authori-
bus nolim te facere, quod praua quadam ambitione uul-
gus professorum hodie facit, ut omni loco coneris omnia
dicere, sed ea duntaxat: quæ explicando præsentis loco
sint idonea, nisi si quando delectandi causa digrediendū
uidebitur. Quod si huius quoq; rei rationem à me re-
queris, hæc mihi quidem uidebitur optima. Primo loco
ad conciliandos auditores, laudes eius, quem prælegen-
dum sumūt, paucis explicet. Deinde argumenti iucundi-
tatem, utilitatemque ostendat. Deinde uocem argumen-
ti, si forte (ut faciunt pleriq;) uarios habeat usus, expli-
cet, ac distinguat. Veluti comœdiam (ut hoc exempli
loco sumamus) Terentianam interpretaturus, in primis
de

de authoris fortuna, de ingenio, de sermonis elegantia paucis disserat. Deinde quantum habeat & uoluptatis & utilitatis comœdiarum lectio. deinde quid significet ea uox, & unde ducta, & quot sint comœdiarum genera, & quæ sint comœdiæ leges. Deinde, quàm potest & dilucide, & breuiter summam explicet argumenti. Carminis genus diligenter indicet. Post ordinet simplicius, deinde singula suis explicet. Deinde si qua insignis elegãtia, si quid prisce dictum, si quid nouatum, si quid græcanicum, si quid obscurius, aut longius redditum, si durior aut perturbatior ordo, si qua etymologia, si qua deriuatio aut compositio scitu digna, si qua ortographia, si qua figura, si qui loci rhetorici, si qua exornatio, si quæ de prauatum, diligenter admoneat. Tum loca similia ex authoribus conferat, si quid diuersum, si quid affine, si quid imitatum si quid allusum, si quid aliunde translaturum, aut mutuo sumptum, Vt sunt plerâq; latinorum à græcis profecta, ne id quidem taceat. Postremo ad philosophiam ueniat, & poëtarum fabulas apte trahat ad mores, uel tanquam exempla. Vt pyladis & Orestis: ad amicitie commendationem. Tãtali fabulam ad auaritiæ detestationem. In his non mediocriter adiuuabit docentem Eustathius, Homeri interpres. Atque ita fiet (si modo sit ingenii dextri præceptor) aut etiam si quid inciderit, quod inficere possit etatem illam, non solum non officiat moribus, uerũ etiam utilitatem aliquam adferat,

DE PVERIS IN=

Videlicet animis partim ad annotationem intentis, partim ad altiores cogitationes auocatis. Veluti si quis prælecturus secundam Maronis æglogam, commoda præfatione præparet, uel potius præmuniat auditorum animos, ad hunc modum, ut dicat, Amicitiam non coire nisi inter similes, similitudinem enim esse beniuolentiæ mutæ conciliatricem, contra dissimilitudinem odii, dissimilitudinem parentem, Quoque maior ac uerior, stabilior que similitudo fuerit, hoc firmior, atque arctior est amicitia. Id nimirum sibi uelle tot apud auctores prouerbia. Boni ad bonorum conuiuia, et inuocati accedunt. Et simile gaudet simili & æqualis æqualem delectat, & æqualem tibi uxorem quere. Et, ut semper similem ducit Deus ad similem, & semper graculus assidit graculo. Et similes habent labra lactucas. Et pares cum paribus facillime congregantur. Et Cascus Cascam ducit. Et balbus balbum rectius intelligit. Et cicada cicadæ chara, formica formicæ. Et Cretensis cum Aeginita. Contra tot dissimilitudinis adagia, nihil aliud sibi uelle, quam inter eos, qui dissimili sunt fortuna, dissimilitate instituto, dissimilibus studiis, aut omnino non coire amicitiam, aut si coierit, non coherere, citòque dirimi, atque ob id fieri, ut idiota studiosum literarum oderit, prophanus sacerdotem, rusticus aulicum, iuuenis senem. Atque in eodem genere, Epicureus Stoicum, philosophus iuris consultum

fultum, poëta theologum, balbus eloquentem. Hinc ge-
 minorum gratiam fratrum. Amphionis et Zeti pene dis-
 siliisse, quod alter lyrae studiosus esset, alter agris colen-
 dis gauderet, ac dissilierat, nisi Amphion abiecta lyra,
 fratris ingenio cessisset. Ob eandem causam in syncera
 fuit Castoris & Pollucis amicitia, neq; caruit infamia
 tentati parricidij, cum uterq; eodem ex ovo essent pro-
 gnati, ut iam magis esse gemelli non possent, quod alter
 pugil esset, alter equis delectaretur. Hinc male conuenis-
 se Remo cum Romulo, quod alter tristioribus, ac seue-
 ris esset moribus, alter blandior, unde & Romulo pro
 Remo mutatum nomen. Pessime conuenisse Caym cum
 Abel, quod diuerso uita genere caperentur. Summum
 autem amorem summæ similitudinis esse comitem, atque
 ideo fictum à poëtis quemadmodum Narcissus, ante ab
 omni abhorrens consortio, simul atque suam ipsius ima-
 ginem in limpidissimo fonte conspexisset, protinus amo-
 re flagrantissimo coepit ardere. Quid enim nostri simi-
 lius, quam ipsa imago? Ergo cum doctus doctum amat
 sobrius sobrium, modestus modestum, probus probum,
 nihil aliud amat uterq; quam suam ipsius in altero ima-
 ginem, hoc est seipsum, sed alio modo. Verum ea simili-
 tudo, siquidē sita est in bonis animi, quæ uere sunt bona
 hoc est pietate, iustitia, temperantia, tum eiusmodi nasci-
 tur amicitia, cuiusmodi sunt cæres, quibus amicitia con-
 ciliatur, hoc est honesta, uera, sincera, stabilis, æterna.

DE PVERIS IN-

Contrà si in rebus corporeis ac fluxis, aut etiã turpi-
 bus, eam nec uere esse amicitiam, nec iucundam, nec diu-
 turnam ostendet. Proinde Platonem duas finxisse Vene-
 res, alteram cœlestem, alterã terrestrẽ, Duos item cupidi-
 nes, sive utrunq; matri respondentes. Cœlestẽ ueras gi-
 gnere formas, & huius filium ueros, & honestos immi-
 tere amores. Inter bonos semper amorẽ esse mutuum, in-
 ter uulgares plerũq; alterũ amare, alterũ odisse, alterũ
 prosequi, alterum fugitare. Id accidit fere propter inge-
 niorum, uitæq; dissimilitudinẽ. Quod quidẽ eleganter si-
 gnificat apud poetas Cupido, qui nonũquã hunc aurea
 cuspide figit, illum plũbea, illũ ut amet, hunc ut abhorre-
 at, atq; hoc amicitie genere nihil esse potest infœlicius.
 Eius igitur amicitie male coherentis, quasi simulachrũ
 quoddã, in hac ægloga proponit Vergilius. Corydon
 rusticus. Alexis urbanus. Corydon pastor, Alexis auli-
 cus. Corydon indoctus (nã huius carmina uocat incondi-
 ta) Alexis eruditus. Corydõ etate prouectus, Alexis ado-
 lescens. Corydon deformis, hic formosus. Breuiter disti-
 milia omnia. Quare prudẽtis est amicũ suis moribus a-
 ptum diligere, si uelit amari mutuũ. Hęc inquit si præfer-
 tur, tum aut locos demonstratorios perperã, & bucolice
 à rustico affectatos indicet. nihil opinor turpe ueniet
 in mentẽ auditoribus, nisi si quis iã corruptus acceperit.
 Nã iste uenenum nõ hinc hauserit, sed huc secum attule-
 rit. Hoc exemplũ uerbosius exposui, quo facilius in cœte

ris, item sibi quisq; similia reperiatur. Iam in aggressu atque
 iusq; operis conueniet in genere demonstrare, quæ sit argu-
 menti natura, & quid in eo potissimum sit spectandū.
 Velut in epigramatis argutā breuitatē laudari. Tum io-
 cunditates, quas Fabius & Cicero tradūt, indicabit.
 Hoc genus præcipue gaudere epiphonematis, comode
 in fine adiectis, quæ cogitationē uelut aculeatā in animo
 lectoris relinquāt. In Tragedia præcipue spectandos
 affectus, & quidē fere acriores illos, ij, quibus rebus mo-
 ueantur, paucis ostēdet. Tum argumēta ueluti declaman-
 tum. Postremo descriptiones locorū, tēporum, rerū, ali-
 quoties & argutas altercationes incidere, quæ nūc disti-
 chis, nunc singulis uersibus, nunc hemistichiis absoluā-
 tur. In Comœdia cū primis obseruandū esse decorū, &
 uitæ cōmunis imitationē, affectus esse mitiores, & iucū-
 dos magis quā acres. Decorū autē in primis spectari, nō
 solū illud cōmune, ut adolescentes ament, lenones peie-
 rent, blandiatur meretrix, obiurget senex, fallat seruus.
 Iactet se miles, atq; id genus alia. Verū peculiare quoddā
 quod suo arbitratu aliis aliud affingit poëta. Velut in
 Andria duos inducit senes: longe diuerso ingenio. Simo-
 nem uehementē, ac submorosum, haud stultum tamē, nec
 improbū. Contra Chremetē ciuile, ac semper placidum
 ubiq; sibi presentē, omnia quantū potest pacantē, at ita
 tamen lenē, ut minime stupidū. Duos item adolescentes
 dissimili natura. Pamphilū cordatū pro ratione ætatis,

Et consultabundū, sed acriorē, ut Simonis filium possis
 agnoscere. E' diuerso Charinū puerilē, ineptū, cōsiliūq;
 inopē. Rursum seruos duos diuersis moribus. Dauū ua=
 frum Et cōsiliū abundantē, ac sperandi ptinacissimum
 auctorē. E' regiōe Birriā nullius consilij, tantū perpe=
 tuum desperatiōis auctorē hero. Ad eūdē modū in Adel=
 phis. Mitionem etiā in obiurgando mitē, ac festiuū. De=
 meam etiā in blandicōdo amarulentū. Rursum Aeschinū
 propter urbanæ uitæ cōsuetudinē, Et Mitionis fiducia
 nihil nō audentē, sed ita ut probū ingeniū deprehendas
 officiosum in fratrē, fidū in puellā. E' diuerso Ctesiphō=
 tem subrusticū ac timidum, propter earū rerū insolentiā
 Syrum callidū, Et audacē, nihilq; non simulantē, ac dis=
 simulantē adeo, ut sola ebrietas detexerit illius fucos.

Dromonē stupidum, atq; hebetē. Sed ista persequi non
 huius ē instituti, ī præsentiā satis est uia indicasse. In æglo=
 gis admoneat esse aurei sæculi, ac priscae illius uitæ ima=
 ginē. Proinde quicquid illic est sententiārum, similiū, ac cō=
 parationum, à uita pastorali sumi, affectus sunt simpli=
 ces, cantionibus, sententiis, ac prouerbis delectantur, su=
 perstitiōe Et auguriis capiuntur. Ad eundē modū, quid
 propriū habeat carmē heroicum, quid historia, quid dia=
 logus, quid apologus, quid satyra: quid oda: quid reli=
 qua scripti genera curabit admonere. Tū quæ sint sin=
 gulorum auctorū in singulis argumentis dotes, aut etiā
 uitia. nō grauabitur indicare. Quo iam tū absuecāt ado=
 lescentes

lescentes .ei quod est in omni re præcipuū (iudicio) atq; in hac parte præceptorē, præter artē, et ingenium . adiuuabit etiam libellus Ciceronis de claris oratoribus, & Quintiliani, Senecæ atque Antonij campani de scriptoribus censuræ, neque non ueteres interpretes, præcipue Donatus hac in re peculiariter occupatus . Huc pertinet & consilij ratio, ueluti quare M . Tullius in defensione Miloīs finxerit sese timere . Et quare Vergilius tātopere laudibus uehat Turnum hostem Aeneæ, & quare abdicatus medicus apd' Lucianū nō ledit nouercā, sed magis laudat & in patrē acrior est quā in nouercā . Sed id quoq; in immēsū patet . At iudicabit aliq; hæc nimīū habere negocij, equidem præceptorem eruditum, longoq; usu exercitatum uolo esse . Is si continget, hæc etiam facile percipient pueri . Quod si qua initio erunt duriora, progressu & assuetudine mollescent . Optima certe sunt, nisi fallor, & optimis cōuenit statim, assuescere, quanquā hæc non ubiq; omnia sunt inculcanda, ne tedio grauentur ingenia discipulorum, sed ut inciderint insigniora . Neque uero minorem adhibeat curam præceptor in exigendo quæ commiserit, quā in prælegendo . Est omnino labor hic docendi grauissimus, sed discipulis utilissimus . Nec ordinem exigat dumtaxat, sed quicquid scitu dignum fuerit creditum, id assuescant bona cum fide reddere . Neq; uero deterreat ab hac re difficultas, quæ uel menstruo temporis spacio uincitur . Mihi nunquam placuit, ut omnia di

DE PVERIS IN=

Et data scribant adolescentes. fit enim hoc pacto, ut memo-
rie cultus negligatur, nisi si qui pauca quaedam notulis ue-
lint excipere, idque tantisper donec usu confirmata memo-
ria, scripti non desiderent adminiculum. Postremo tan-
tum arbitror esse momenti incommoda docendi ratione,
si modo diligens et eruditus contigerit praeceptor, ut non
dubitarim meo recipere periculo, me minore negotio, ac
paucioribus annis adolescentes ad utriusque linguae me-
diocrem etiam eloquentiam perducturum, modo dentur
ingenia non omnino infelicia, quam isti literatores ad qua-
lemcunq; illam suam balbutiem uel infantiam potius prouehunt
suos. His igitur rudimentis puer in prima inbutus schola,
deinde bonis auibus ad altiores disciplinas conferat sese
et quocunq; se uerterit, facile declarabit, quanto opere re-
ferat ab optimis auspicatum fuisse. Haec habui in prae-
sentia mi charissime Petre, quae tibi de studij ratione scri-
berem, ea si placent, utere, sin minus, sedulitatem, certe
nostram pro tuo candore boni consules. Tu modo perge
ita ut instituisti, in bonas literas incumbere, ac Galliam
tuam alioqui florentissimam, honestissimis etiam studijs
illustra. Vale:

FINIS.

15
CONCIO DE

PVERO IESV PRONVNTIATA

à puero in schola Coletica nuper instituta

Londini.

Ver apud pueros uerba facturus de inef-
fabili puero IESV, non optarim mihi
Tullianam illam eloquentiam, quæ bre-
ui atque inani uoluptate aures deliniat,
p Quantum enim abest Christi sapientia
à sapientia mundi (abest autem in men-
so interuallo) tantum oportet christia-
nam eloquentiam à mundana differre eloquentia. Sed
illud unà mecum ardentibus uotis impetretis uelim, ab
optimi IESV optimo patre Deo, à quo ceu fonte bono-
rum omnium summa proficiscitur, quiq; solus fecundo
illo suo spiritu linguas infantium reddit disertas, uel è
lactentium ore laudem absolutam depromere solitus, ut
quemadmodum omnis nostra uita non alium exprimere
debet, quàm spiritum, de quo dicturi sumus Iesum, ita &
oratio nostra illum sapiat, illum referat, illum spiret, qui
et uerbum est patris & uerba uite solus habet, cuius ser-
mo uiuus, & efficax, penetrantior est quouis gladio an-
cipiti, ad intimos etiam cordis recessus penetrans. Utq;
ipse, de cuius uentre flumina promanant a quæ uiuæ, non
grauetur per organum uocis nostræ, ueluti per canalem,

in

DE PVERO IESU

in omnium uestrum animos influere, multoq; gratie coelestis irrigare succo. Id ita futurum confido comilitones mei charissimi, si pijs uotis purgatas, ac uere sitientes aures adiungetis. Eas uidelicet aures, quas aeternus ille sermo requirens in Euangelio, qui habet (inquit) aures ad audiendum, audiat. Nos porro cur non audiamus rem hanc, arduam quidem illam, sed tamen piam aggredis. Praesertim ipso adiutore Deo, in quo hoc plus potest mortalis infirmitas, quo minus suis nititur uiribus, & in quo Paulus omnia se posse gloriatur. Iam uero cum tanto studio flagrent isti, qui mundanae, hoc est diabolicae militiae dedere nomina, ut suum cuique ducem laudibus uehant. Nobis quid prius aut antiquius esse debet, quam ut praepropterea rem, uindicem imperatorem nostrum Iesum, ac eundem quidem omnium, sed tamen peculiariter nostrum, id est puerorum principem, certatim pijs celebremus praeconijs? Hunc in primis cognoscere studeamus, cognitum laudemus, laudatum amemus, amatum exprimamus, atque imitemur, imitantes eo fruamur, fruentes immortalifelicitate potiamur. Sed in tanta ubere tantumque immensa rerum copia, unde quaeso initium, aut ubi finem nostra reperiet oratio? Cum is, de quo loqui paramus, fons sit, uel (ut uerius dicam) oceanus bonorum omnium. Verum ut ipse natura incomprehensus, & infinitus, tamen sese uelut in arcum cohibuit, contraxitque. Itidem & nostra oratio in explicandis eius laudibus, quae modum nesciunt, modum

dum tamen ipsa sibi faciat oportet. Equidem tria potissi-
 mum esse uideo, quæ uel discipulorum uel militum animos
 solent ad grauius agendum inflammare, ea sunt ducis
 admiratio, amor & præmium. Itaque quo præceptor
 nostro ac duci Iesu studiis alacrioribus pareamus, agendum
 singulatim hæc in eo pia curiositate consideremus. Pri-
 mo loco quàm sit suscipiendus, undique, ac stupendus. De-
 inde quantopere diligendus, atque ob id imitandus. Po-
 stremo quàm ingens dilectionis fructus. Ac mos quidem
 est rhetorum in hoc dicendi genere, illustrium principum
 adhibere exempla, uidelicet quo collatione crescat is, quem
 conatur laudibus attollere. Verum imperator noster usque
 adeo superat omne celsitudinis humanæ fastigium, ut quod
 quid quantumuis egregium adhibueris, tenebras admo-
 ueris, non lucem. Cuius enim imagines, ac natalium splen-
 dor non uideatur esse fumus, si cum Iesu componas. Qui
 quidem ineffabili, imò etiam incogitabili ratione Deus
 à deo semper absque tempore nascitur, eterno summoque
 parenti per omnia æqualis? Quanquam huius uel hu-
 mana natiuitas nonne facile regum omnium claritatem
 obscurauerit? Quippe qui stupente rerum natura, at-
 thore patre, afflante spiritu, pronubo angelo, citrà uiri-
 lem operam, uirgo de uirgine cœlitus grauida, natus est
 homo, in tempore. & rursus ita natus homo, ut neque
 Deus esse desineret, neque sordium nostrarum quicquam
 omnino contraheret. Iam uero quod eo fingi potest amplius,
 qui

qui infusus per omnia, nullo tamen loco cohibitus, in se-
 ipso manet immensus? Quid illo ditius qui summum il-
 lud est bonum, à quo bona promanant omnia, nec tamē
 ipse diminui potest? Quid illustrius eo, qui splendor est
 paternæ gloriæ, quiq; solus illuminat omnem hominem
 uenientem in hunc mundum? Quid illo potentius, cui
 pater omnipotens uniuersam tradidit potestatem in cœ-
 lo & in terra? Quid efficacius eo, qui simplici nutu
 condidit uniuersa, ad cuius iussum silesat mare, uertunt
 tur rerum species, fugiunt morbi, concidunt armati,
 pelluntur demones, seruiunt elementa, scinduntur pe-
 træ, reuiuiscunt mortui, resipiscunt peccatores, denique
 nouantur omnia? Quid augustius eo, quem admiran-
 tur superi, tremunt inferi, medius hic orbis supplex ad
 orat, ad cuius cōparationē sumi reges nihil aliud quā uer-
 miculos esse sese cōfiterentur? Quid eo fortius atq; iuictus,
 qui solus mortem alijs inuictam, sua morte deuicit, ac Sa-
 thanæ tyrannidem cœlesti uirtute demolitus est? Quid
 triumphantius eo, qui per fractis ac spoliatis inferis, tot
 pijs comitatus animabus, uictor cœlos adijt, ibiq; sedet
 ad dexteram dei patris? Quid illo sapientius, qui tam ad-
 mirabili ratione aucta condidit, ut uel in apicalis tot, tā
 tāque suæ sapientiæ reliquerit miracula? quiq; tam stu-
 pendo rerum ordine, atq; harmonia nectit, continet, ad-
 ministrat uniuersa, obiens omnia, nec tamen à seipso di-
 scedens, omnia mouens ipse immotus, omnia concutiens
 ipse

ipse tranquillus, postremo in quo id, quod stultissimum est, uniuersam mortalium sophorum sapientiam longo superat interuallo. Cuius debet nobis esse grauior auctoritas, quàm eius de quo pater ipse palàm est testificatus. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi cōplacui, ipsum audite. Quid æque reuerendum, atque is cuius oculis perspicua sunt omnia? Quid perinde formidandum atque ille, qui solo nutu potest & animam & corpus in tartara mittere? Quid autem formosius eò, cuius uultum intueri summa est felicitas: Denique si multis pretium reddit antiquitas, quid illo antiquius, qui nec initium habet, nec finem est habiturus. Sed magis fortasse cōuenit, ut pueri puerum admiremur, quando quidem hic quoque stupendus occurrit, usque adeo, quod illius est infimum, sublimius est ijs, quæ sunt apud homines excelsissima. Quātus erat ille, quem infantulum uagientem, pannosum, abiectum in presepe, tamen coelitus canunt angeli, adorant pastores, adorat & quæ genuit, agnoscunt bruta animantia, indicat stella, ueneratur Magi, timet rex Herodes, trepidat omnis Hierosolyma, sanctus amplectitur Symeon, uaticinatur Anna, in spem salutis eriguntur pij? O humilem sublimitatem, et sublimem humilitatem. Si noua miramur, quid simile unquam aut factum, aut auditum, aut cogitatum? Si magna suspicimus, quid nostro Iesu modis omnibus amplius, quæ nulla creatura possit uel exprimere uoce, uel cogitatione cōcipere. Huius ma-

DE PVERO IESV

dinem, qui uelit oratione cōplecti, is multo stultius agat, quam si conetur uastissimum oceanum angusto exhaurire cyatho. Adoranda est eius immensitas magis quā explicanda, quam uel hoc ipso magis mirari conuenit, quo minus assequimur. Quid ni nos id faciamus? Cū magnus ille præcursor indignum sese pronuntiet, qui corrigia calciamentorum eius soluat? Agite igitur pueri suauissimi, hoc tam inclyto puero IESV præceptore, hoc tam insigni duce sancta superbia gloriemur, huius sublimitas nobis ad pie audendum animos addat, in hoc uno nobis ipsi placeamus, ut existimātes illius omnia nobis esse communia nos ipsos meliores arbitremur, quā qui semel tali addicti imperatori, mūdoutijsue, sordidissimis uti q; dominis seruiamus.

SECUNDA PARS.

Ed admirantur & contremiscunt etiam demones, amant soli pij. Quamobrē altera huius orationis pars, ut propius ad nos pertinet, ita est attentioribus auribus accipienda. Videlicet quot nominibus Iesus sit nobis amādus, uel redamandas magis, ut qui nos et nondū cōditos ante omne tēpus amarit in se, in quo iā tū erāt omnia. Itaq; natiua sua bonitate cū nihil essemus, nos finxit, finxit autē non quoduis animal sed hominem, & finxit ad sui ipsius imaginem, hoc est summi boni cōplices, ac sacro sui oris afflatu spiritum uitalem indidit.

Ad hæc

Ad hæc cæteris animantibus imperio nostro parere iussis. Quinetiã angelis in nostri tutelã designatis, latissimã hæc ac pulcherrimã mudi fabricã nostris addixit usibus. In qua nos uelut in admirabili quodã theatro cõstituit, ut in rebus creatis opificis sapientiã admiraremur, bonitatẽ amaremus, potẽtiã ueneraremur, quoq; id magis fieret, tot sēsũ adminiculis instruxit, tot animi dotibus ornauit, tã perspicaci ingenij lumine cõdecorauit. Quid hoc animante fingi poterat uel admirabilius uel felicius? Sed õ semper felicitatis comitem inuidiam, Rursum serpentis astu in peccatũ, hoc est plusquam in nihilum relapsus est miser. Sed hic tu rursus optime IESV, quã ineffabili cõsilio quã inaudito exẽplo, quã incõparabili charitate, tuum figmentũ restituisisti? Nã ita restituisisti, ut labi propemodũ expedierit, eamq; culpã quidam non absurde felicẽ uocauerit. Omnia debeamus cõditori, at reparatori plusquam oia debemus. Vltro temetipsum è regno patris in hoc nostrũ exilium demisisti, ut nos in paradiso exactos, cœli ciues redderes, nostrã humanitatẽ assumpsisti, ut nos in tuæ diuinitatis cõsortium ascisceres, nostrũ hunc limũ induisti, ut nos imortalitatis gloria uestires, nostra tectus forma, nobiscũ in hoc calamitoso mudo complures annos agere uoluisti, ut uel sic in tui raperes amorẽ, nudus in hæc lucẽ, imò noctẽ emerisisti, nobiscũ, atq; ad eo p nobis uagisti, sitisti, esuristi, alisisti, aestuasti, laborasti, delassatus es, eguisti, uigilasti, ieiunasti, tot ma-

DE PVERO IESU

lis nostris obnoxius esse uoluisti, ut nos, ab omnibus exē-
 ptos malis, in tui, hoc est summi boni cōmunionem asse-
 rerer. Deinde per omnē sanctissime uite tue seriem, quā
 efficacibus exēplis aīos nostros inflāmas? quā salutaribus
 p̄ceptis erudis, ac formas? quā stupēdis miraculis
 exp̄ges facis? quā blādis monitis trahis? q̄ certis p̄missis
 inuitas? ut non sit alia cōmodior uia ad te, nisi per teipsū
 qui unus es, uia, ueritas, & uita. Sed uia nō indicasti mō
 uerū etiā aperuisti dū p̄ nobis uinci ri, trahi, dānari, ride-
 ri, cedi, cōspui, uapulare, p̄bris affici, demū et in ara cru-
 cis agnus sine macula imolari uoluisti, ut nos tuis uincoli
 solueres, tuis sanares uulneribus, tuo lauares sanguine,
 tua morte ad imortalitatē eueheres. In sūma totū te no-
 bis ip̄endisti, ut tui (si fieri posset) tactura nos p̄ditos ser-
 uares, uite redditus, toties tuis apparuisti, atq; illis itūē
 tibus patrem repetisti, ut membra confiderent eō se per-
 uentura, quō caput iam p̄ceßisse conspicerent. De-
 inde quo magis confirmares amicos, patre placato egre-
 gium illud perpetui amoris tui pignus misisti, sacrum
 illum spiritū, quo mortui mundo longe uerius ac felicius
 iā uiueremus in te, quā nostro hoc spiritu uiuimus. Que-
 sō qd̄ his summe charitatis argumentis poterat accede-
 re? Ne hęc qdem tam multa, tā magna flagrantissio tuo
 in nos amoris sat erāt. Quis enim cōmemorare possit, qd̄
 martyruū mortibus nos ad huius uite cōtemptū aīas? quot
 uirginum exemplis ad continentia accendis? quot sancto-
 rum

rum monumentis ad pietatem sollicitis? quàm admirandis ecclesie tuæ sacramentis communis pariter ac ditas? ut consolaris, erigis, armas, doces, mones, trahis, rapis, mutas, transformas nos arcanis tuis literis, in quibus uias quãsdam tui scintillulas condi uoluisti, magnum amoris incendium excitaturas, si quis modo pia diligentia conetur excutere. Deniq; quam undiq; nobis obuius es, ne quando liceat obliuisci tui. Ad hæc quàm paterne toleras peccantes? quàm clementer recipis ad te redeuntes? Nec imputes benefacta tua gratis, nec respicientibus nostra imputas malefacta, ut subinde tacitis uellicas, ac trahis instinctibus, ut emendas aduersis? ut allicis prosperis, ut omnem moues lapidem? ut nusquam cessat ardentissima charitas in fouendis, asserendis, tuendis, beandis nobis? Sed quàm pauca de tam innumeris perstrinximus commilitones, & tamen uidetis quàm sit immensus beneficiorum aceruus. Eat nunc qui uolet, & Pyladas, Orestes, Pirithoos, Theseos, Damonas ac Pythias uerbis phaleratis efferat mera præ his nugamenta. Atq; hæc quidem contulit ultro nihil promeritis, immo transfugis atq; hostibus, & à quibus nihil omnino mutui beneficii redire poterat. Si mediocribus officiis homines ad amandum hominem accendimur hunc conditorem, uindicem, sic amantem, sic promeritum, non saltem redamabimus? quando quidem hanc solam gratiam ille à nobis reposcit quã tamen ipsam in nostrum refundit lucrum. Adamas

C 3 sanguine

DE PVERO IESV

sanguine mollescit hircino, aquile, leones, pardi, delphines, dracones agnoscunt, ac referunt beneficium, & ò duritiam cordis humani, plusquã adamãtinam, si tã inaudita charitate non mitescat, ò ingratitude[m] plusquam beluinã, si tantorũ meritorum potest obliuiscã. ò singularem impudentiam, dicam an potius dementiã, si sic conditus sic restitutus, sic locupletatus, tanta obrutus beneficentia, ad tãtas uocatus spes, quicquã amare potest, præter illum unum, in quo, & à quo sunt omnia. quiq; nobis omnia secũ impertit. Porro aut̃ quanquã hæc mortalis omnis cõplectitur, tamen nos illi peculiariter debemus, propterea quod in nostrũ, hoc est puerorum ordinem singulari quadã propensione, atq; indulgentia fuisse sese pluribus declarauit argumentis. Primũ, quod ita ut erat uatum oraculis promissus, puer paruulus nasci uoluit cum esset immensus. Præterea quod adhuc uteri uirgine latebris inclusus, infantis item nondum nati gestu. atq; exultatiõẽ gaudis est salutari. Deinde qd' statim innocentũ puerorũ sanguine. suã natiuitatẽ uoluit cõsecrari. ut his quasi uelutibus dux inuictus bellũ auspiciaretur. Adde his quod instante morte triumphali. Hierosolymã ueniens puerorũ occursum atq; officio decorari. puerorum uoce suas laudes decantari maluit. Iam uero quã[m] amantẽ. quãq; sollicitum puerorum patronum agit? cũ matribus infantes suos offerentibus. ut IESV cõtactu cõsecrarentur. discipulis ne possent admitti uetantibus

tibus indignans. Sinite (inquit) paruulos uenire ad me. Neq; uero pueris benedixit tan. ũ. uerũ etiã negat ulli mortaliũ aditũ patere in regnũ cœlorũ, nisi q ad paruulorũ formã descēderit. Rursum quã amãter & illud? cũ tã grauiter deterret ab offendēdis pusillis. affirmãs magis expedire. ut molari saxo collo alligato præceptis i mare detur aliqs. quã ut unũ quẽlibet ex his paruulis offendat. Atq; his quã insigne addidit elogiũ ad puerorũ commendationẽ? Amẽ dico uobis, angeli corũ semper uident faciẽ patris. Gratias agit tibi tuus, tibiq; dicatus grex IESVS præceptor, cui quæso, ut sacras tuas manus semp ad mouere uelis, & ab omni scãdalo procul arceas. Quid illud? nõne magnũ amoris indicium, cũ puerũ in medio colloeatũ discipulis eũ exemplũ proponit? Nisi inquires, cõuersi fueritis, & efficiamini sicut paruulus iste, nõ intrabitis in regnũ cœlorũ. An nõ eodẽ pertinet? cũ Nicodemus sciscitanti, qua uia possit ad uitã immortalẽ ptingere, iubet ut denuo renascatur, hoc est in puerum redeat, Vsq; adeo Christo duci nostro placuit infantia, ut senes etiã cogat repuerascere, si modo uelint in illius admittit cõsortiũ, extra quẽ nulla salutis spes ẽ. Neq; uero à Christo dissonat Petrus, cũ admonet, ut tãquã nuper editi infantes lac cõcupiscamus. Neq; discrepat Paulus. Filioli mei, inqens, quos iterũ pturio donec formetur Christus in uobis. Idẽ puulos in Christo lacte potat. Multa sunt id

DE PVERO IESV

genus loca in mysticis literis. Omnino Christianismus nihil aliud est quam renascentia, quam repuerascētia quædam. Magnum igitur pueri, magnum pueritiæ sacramentum, qua IESVS tantopere delectatus est. Non contemnamus ætatem nostram quàm uerus ille rerum æstimator tanti fecit. Tantum demus operam, ut eiusmodi simus pueri, cuiusmodi diligit IESVS. Diligit autem innocuos pueros, dociles, simplices, atq; illud iterum meminimus hanc Deo gratam pueritiam, non in annis esse sitam, sed in animis, non in temporibus, sed in moribus. Est enim præposterū quoddam, nobisq; magno opere fugiendum puerorum genus, qui mento leui, mente sunt hirsuta, & ætate impuberes, uitiosa astutia senes sunt. Est igitur nouum quoddam pueritiæ genus, quod à Christo probatur, pueritia citra puerilitatem, & omnino senilis quædam pueritia, quæ non annorum numero constat, sed innocentia, sed ingenij simplicitate. An nõ id palam indicat Petrus cum ait. Deponentes igitur omnem malitiam, & omnem dolum, & simulationes, & inuidias, & detractiones, sicut modo geniti infantes, rationabile, & sine dolo lac concupiscite, ut in eo crescatis in salutem. Cur addidit rationabile, nempe ut excluderet stultitiam, quæ huius fere ætatis consueuit esse comes. Cur detrahit inuidias, simulationes, ac reliqua id genus uitia, quæ senum sunt quasi peculiariaz? nimirum ut intelligeremus Christi pueros simplicitate
 ac puri-

ac puritate aestimare, non natalibus. Adeundem modum & Paulus. Malitia inquit, paruuli estote, sensibus autem perfecti. Quanquam est omnino in ipsa puerorum ætate natiua quedam bonitas, ac uelut umbra quedam, ac simalacrum innocentie, uel spes potius atq; indoles futuræ probitatis. Mollis, & in quemuis habitum sequax animus, pudor optimus innocentie custos, ingenium utiuis uacuum, corporis nitor, ac ueluti flos quidam uernantis æui, & nescio quomodo quiddam spiritibus cognatum ac familiare. Neq; enim temere fit, ut quoties apparent angeli, puerili specie sese offerant oculis, quimetiam Magi si quando suis in cantamentis spiritum eliciunt. in puerile corpus feruntur accersere, at quanto libentius spiritus ille diuinus, pius ac sanctis euocatus uotis. in huiusmodi domicilia demigrabit? Ergo ad has nature dotes si acceperit summi illius & absoluti pueri imitatio. tum demum & grati in illum & illo digni pueri uidebuntur. Etenim sic promeritum quis possit non amare? Verum enim uero ea ueri amoris uis est, ut eius quod ames quam simillimus esse cupias. Quod si in nobis efficit amor humanus, quantum emulandi studium excitabit amor diuinus, cui ille collatus uix amoris umbella est? Proinde si uere atq; ex animo non uerbotenus IESVM amamus, IESVM pro nostra uirili conemur exprimere, uel potius in illū transformari. Quod si uirum assequi non possumus, saltem

DE PVERO IESV

pueri puerum imitemur. Quinquã hoc ipsum facinus est, haud quaquã puerile, Imò senilibus etiã uiribus maior, sed quod fere nusquã succedat foelicius quã in pueris. Etenim quoties negotiũ ab humano pendet præsidio, tũ robur, etas, sexus expenditur, uerũ ubi gratie res agitur non naturæ, tum hoc efficacius exerit sese miraculũ spiritus, quo minus erat opis, ac fiduciæ in carne. Denique quid dubitemus, aut diffidamus: ipso formate, fingente, ac transformante nos, quem conemur exprimere? Quis Danieli puero tantum addidit prudentiæ? quis puero Salomoni tantum tribuit sapientiæ? quis tribus illis pueris tantũ adiunxit tolerantia? quis puerum Hely dignum diuino fecit alloquio? quis Nicolao puero? quis Egidio? quis Benedicto? quis Agneti? quis Cæciliæ? quis tot tam teneris uirgunculis, tam masculam atq; inuictam uirtutẽ dedit? Profecto non natura, sed gratia, & ubi minus succurrit natura, ibi mirabilius operatur gratia. Hac igitur freti, magno animo studium æmulandi puerum Iesum capessamus, nec unquam oculos ab eo uelut à scopo deflectamus. Absolutum exemplar habemus, nihil est quod aliunde petere oporteat. Omnis illius uita, quid nos sequi debeamus, clamat. Quid autem docuit puer ille purissimus, de purissima uirgine natus? nisi ut omnem huius mundi spurcitiã, & inquinamenta uitemus, atq; angelicam quandã uitã iã nunc in terris meditemur, hoc est id esse meditemur, quod illic semper sumus futuri. Porro

spiritus

Spiritus IESV cum omneis sordes auersatur, & odit, tū
 præcipue beluinam illam, & prorsus homine indignam
 libidinem. Quid aut̄ docuit nos, natus peregre, æditus in
 tuguriolo, abiectus in presepe, pannis inuolutus? nisi ut
 semp meminerimus nos hic paucorū dierū hospites esse,
 utq; calcatis opibus, spretis mūdi falsis honoribus, p̄ pios
 labores ad cœlestē illā patriam expediti festinemus, in
 qua iā nūc animo uiuamus oportet, etiā si corporeis in-
 terim pedibus terrā cōtingimus. Rursum qđ admonuit
 in Aegiptū aufugiēs? nisi ut inq̄natorū cōmertū modis
 omnibus deuitemus, qui IESVM in nobis, hoc est innocē-
 tiam, ac mūdi neglectū conātur extinguere. Quid uero
 docuit circumāsus, nisi ut omnēis carnis affectus ad
 Christū properātibus obstrepētes amputemus, ac tāquā
 in nobis ipsis mortui solo IESV spiritu ducamur, ac ue-
 getemur? Quid docuit oblatus in tēplo nisi ut totos nos
 ab ipsa iam infantia Deo rebusq; sacris dedicemus, con-
 secremusq;, ac protinus recētū adhuc mētis testa IESVM
 imbibamus? Neq; enim ulla ætas ad discendā pietatē im-
 matura est, imo nō est alia magis tēpestiua ad discendum
 Christum, quā ea que mundum adhuc nescit. iam ipsi
 apud uos æstimate pueri, Puer ille sic natus, sic Deo di-
 catus, quā sãctis studiis totā pueritiā trāsegerit. Nō otio
 nō cibo, nō somno, nō iēptis lusibus, nō stultis fabulis, nō
 euagatiōibus, quēadmodū puerorū uulgus facit, sed aut

DE PVERO IESV

ventum obsequiis, aut sacris orationibus, aut auscultã
 dis doctoribus, aut piis meditationibus, aut sanctis ac
 scriis cum equalibus pueris colloquiis. An non hæc,
 & multa similia summatim complexus est sanctus Lu-
 cas? cum scribit ad hunc modum. Puer crescebat, &
 confortabatur plenus sapientia, & gratia dei erat in
 illo. An non palam uidetis nouum pueritiæ genus? De
 pristinis pueris dictum est. Stulticia colligata est in cor-
 de pueri. De nouo hoc auditis, plenus sapientia. Quid
 adhuc ætatis inscitiam præteximus, cum audiamus non
 sapientem, sed plenum sapientia puerum? Videte ut
 omnem rerum ordinem hic puer inuertit, qui loquitur
 in Apocalypsi. Eæ ego noua facta omnia. Perditur sa-
 pientia senum, ac prudentia prudentium reprobatur,
 ac pueri implentur sapientia. Nimirum hoc nomine gra-
 tias agens patri. Quoniam inquit, abscondisti hæc à sa-
 pientibus, & reuelasti ea paruulis. Porro ne stultam hu-
 ius mundi, ac fucatam sapientiam affectaremus, protin-
 us adiecit. Et gratia dei erat in illo. Is uero demum
 sapit, qui mundo desipit, & nihil nisi Christum sapit.
 Is non è philosophorum libris, non è scoticis argutiis,
 sed sincera fide cognoscitur, spe tenetur, charitate de-
 uincitur. Iam uero quàm multa docuit nos? Vbi duode-
 cim natus annos, à parentibus furtim subduci sese, ne
 inter notos quidem, ac propinquos repertus, post tri-
 duum deniq; inuentus est. Sed ubi tandem inuentus? Nū
 in circuitibus

*In circulis? num in choris? num in uis aut foro? Audite
 pueri, ubi repertus sit IESVS relictis parentibus, quodā
 modo fugitiuus, & ubi uos uersari conueniat intelligen-
 tis. In templo inquam inuentus est, in medio doctorum
 sedens, audiens illos, ac uicissim interrogans. Quid do-
 cuit nos IESVS his tam admirandis factis? Non dubiū
 quin rem magnam, rem seriam, rem imitandam docue-
 rit. Quid autem? quid? nisi ut grandescere in nobis
 Christo, quandoquidem & in nobis nascitur, & habet
 suos ætatum gradus, donec occurramus in uirum perfe-
 ctum, & in mensuram plenitudinis eius. Ergo cum gran-
 descit in nobis, docet ut naturales parentum & amico-
 rum affectus in Deum transferamus, nihil hic amemus,
 nihil miremur, nisi in Christo, & Christum in omnibus
 Meminerimus nos uerum patrem, patriam, cognatos,
 amicos habere in coelis. Verum ne quis imaginetur hunc
 parentum neglectum, fastum, aut inobedientiam sapere,
 consequitur. Et erat subditus illis. Immo nemo suos pa-
 rentes uerius amat, nemo magis pie colit, nemo obser-
 uantius morem gerit, quàm qui sic contemnit. Quid
 autem est sedere in templo, nisi in rebus sacris conquie-
 scere, & ad discendum animum ab omnibus tranquil-
 lum curis adferre? Nihil autem uitius est turbulentius,
 & otium ac quietem amat sapientia. Iam à quo tandem
 nos grauemur discere, quàm attentas aures præceptoribus
 prebere conuenit, cum puer ille cœlestis, sapientia
 dei*

dei patris, in medio doctorū sedeat, audiens uicissim ac
 respondens, sed ita respondens, ut omnes eius sapientiā
 admirarentur. Neque id mirum, cum is esset, ad quem
 omnis mundi sapientia stulta est. Præclaræ res legum
 prudentia, egregia res philosophiæ cognitio, suspicien-
 da res theologiæ professio. Verum si quis IESVM au-
 diat, illico stultescunt omnia. At nostra responsio, si
 sapientiæ miraculum excitare non potest, certe sapiat
 modestiam, sonet innocentiam. Rursum obsecro, quā
 morigeros, quā obsequentes nos esse decet parenti-
 bus ac præceptoribus, quos potiores ueluti ingenii pa-
 rentes habemus, posteaquam ille dominus omnium, cum
 à parentibus non intelligeretur, tamen subditus illis
 redierit in Nazareth. Debetur hoc pietati, debetur pa-
 rentum reuerentiæ, ut aliquoties illorum uoluntati con-
 cedamus, etiam si nos meliora uiderimus. Sed iam
 operæ precium est audire, quā apto fini Lucas IESV
 pueritiā concluderit, Et IESVS (inquit) proficiebat
 sapientia etate & gratia apud Deum, & apud homi-
 nes. Quā multa, quā paucis nos docuit? Primum
 cum etatis accessione, pietatis item accessionem oportere
 copulari, ne illud in nos iure dici possit, quod in homi-
 num uulgus diuus dixit Augustinus. Qui maior est eta-
 te, maior est iniquitate. Neue in hoc pulcherrimo ær-
 tamine unquam restemus, aut nos asecutos arbitre-
 mur sed in morem currentium in stadio, à ter-

go relicta negligentes, in anteriora nitimur, ac semper à bonis ad meliora, à melioribus ad optima proficere conemur, donec ad metam, hoc est huius uitæ finem peruentum erit. Socrates iam admodum senex, perinde quasi nihil sciret, ita semper & à quouis discere scitebat. Itidem & nos quo magis in Christo fuerimus hoc minus nobis placebimus, si modo uere in illo fuerimus progressi, adeo φιλαυτία pestis est & studiorum & pietatis. Ac iuxta Fabium, præcox illud ingeniorum genus, non temere peruenit ad frugem uel eruditionis, uel innocentie. Equidem nec ordinem otiosum esse puto, apud Deum, et apud homines, Vt intelligamus in primis dandam operam, ut uita nostra Deo placeat. Id agentes, humanus fauor ultro consequetur. Nihil enim uirtute pulchrius, nihil amabilius, quam laus hoc magis sequi solet, quo minus appetitur. Paucis, ut potuimus uobis expressimus exemplar Pueri, quem et amare plurimum, & imitari studiosissime debemus. Atq; omnino tantum uidebimur amare, quantum fuerimus imitati. Rursum tanto plenius imitabimur, quanto amabimus ardentius. Proinde hoc ipsum ab illo quotidianis ac puris precibus flagitemus, ut nobis doned amore sui flagrare, sui similes euadere, hoc est castos, puros, incontaminatos, mutes, simplices, tractabiles, expertes suâ, ignaros doli, nescios inuidiæ, parentibus morigeros, præceptoribus dicto audientes, mundi con-
 temptores,

DE PVERO IESV

temptores, rebus diuinis addictos, pijs literis intentos nobis ipsis quotidie meliores, probatos, superis, gratos hominibus, odore bonæ famæ quã plurimos ad Christũ alliciẽtes. Hæc iquã assidue flagitemus, hæc manibus pedibusq; conemur, dũ habilis ætas, breui aliq; fugitura. Etenĩ si recte monuit Fabius, Optiã statim ac primo discenda. Quid prius disci debet, quàm Christus, quonihil est melius? Immo quid aliud discere oportet Christianum quàm eum uirum, quem nosse, uita est æternas quemadmodum ipse testatur, Patrem orans in euãgelio. Id si curabimus, utcunq; pro uirili gratiam referemus, tam singulariter de nobis merito, & illi referendo gratiam, ipsum nobis lucrificiemus. Referemus autem hoc plenius, quo uehementius redamabimus. Porro hoc magis illum redamabimus, quo magis uita ac moribus exprimemus. Iam quo magis exprimemus, hoc magis ipso locupletabimur.

TERTIA PARS.

At interim nonnullis forsitan succurret animo, duram hanc esse militiam, repudiatis omnibus, cum Christo crucem tollere. Sed memineritis fratres dilectissimi, longe diuersam mundi & Christi esse naturam. Mundus ceu fucata meretrix, prima fronte blandus nobis, & aureus occurrit, postea quo ingrediare altius, quo propius inspicias, hoc magis ac magis tetra, pnti-
da,

da, sellita sunt omnia. Ediuerso Christus procul intus
entibus durior apparet, dum cruces uidemus, dum uo=
luptatum ac uitæ contemptum. Verum si quis fidenti
animo totum sese in illum reiiciat, reperiet nihil esse
mollius, nihil expeditius, nihil dultius. Nisi forte ue=
rum non dixit ueritas in Euangelio, cum ait. Tollite iu=
gum meum super uos, & inuenietis requiem animabus
uestris, iugum enim meum suaue est, & onus meum le=
ue. Hæc nimirum uere est ardua uirtutis uia, quam & o=
lim tanto ante Christum, utcunque somniauit Hesio=
dus, primo aditu asperior, progressu semper et facilior,
& amœnior. Sed quid tandem asperum uideri potest,
quo ad tam ingens, tam certum itur premium? Si iuxta
Sapientis dictum, spes premij minuit uim flagelli, quis
in hac momentanea uita, non leue, nõ dulce iudicet, quo
cœlestem illam, et nunquam desituram sibi paret uitam,
æternum regnare cum Christo, assidue summum illud
intueri bonum, uersari in angelorum contubernio, ab
omni malorum metu procul abesse? Quis oro tantum
hoc premium, nõ uel sexcentis mortibus emptum uelit?
Atqui hoc tatum donatiuum pollicetur militibus suis im=
perator noster IESVS, qui neque fallere potest, neque
mentiri nouit. Iam apud uos metipsos expeditæ fructus,
æternitatem, ac magnitudinem, contra quam breue hu=
ius militiæ tempus nimirum haud longius ipsa uita, quæ
quid aliud est, quam uapor ad exiguum tempus appa=

rens, aut unius horæ somnium? Sed age dum de hoc interim inæstimabili premio sileamus, atque inspicimus quam abunde magna mercede dux noster militum suorum labores etiam in hac uita compenset, quamque disparem metant messes, qui mundo militant, & qui merent sub Christo IESV. Audiamus quid ipsi dicant impij in libro Sapientiæ. Lassati sumus in uia iniquitatis, & perditionis, ambulauimus uias difficiles, uiam autem domini ignorauimus. Illectat mundus fucatis bonorum simulacris, quæ nihil aliud sunt, quam mellita uenena, mox extractos, & uelut in auctoratos deum immortalem, in quas curas, quas sollicitudines, quas turbas, quæ dispendia, quæ dedecora, in quam conscientie mentis carnificinam, in quâ infelicem exitum, miseros adducit? Ut hic quoque iam abunde magnas impietatis pœnas dedisse uideantur, etiam si nulli consequantur inferi. Atqui reiectis mundi fucis, in IESVM, hoc est summum bonum, omnem amorem, curam, studium que transferunt, totique ab illo pendent, ij iuxta promissum Euangelicum, non modo uitam æternam possidebunt, uerum etiam in hoc sæculo centuplum accipient. Quid est autem accipere centuplum? Nempe pro fucatis bonis uera, pro incertis certa, pro fluxis æterna, pro ueneno tinctis sincera, pro curis otium, pro sollicitudine fiduciam, pro turbulentiã tranquillitatem, pro dispendijs utilitatem, pro flagitijs integritatem,
 pro

Pro conscientie cruciatu, secretum & ineffabile gaudium, pro turpi atque infelici exitu, gloriosam ac triumphalem mortē. Spreuisti diuitias amore Christi, in ipso ueros inuenies thesauros. Reiecisti falsos honores, in hoc longe eris honoratior. Neglexisti parentum affectus, hoc indulgentius fouebit te pater uerus, qui est in coelis. Pro nihilo habuisti mundanam sapientiam, in Christo longe uerius sapiēs, ac felicius. Aspernatus es pestiferas uoluptates, in ipso multo alias inuenies delicias. Breuiter ubi arcanas illas, sed ueras opes Christi, dispulsa mundi caligine uideris, omnia, quæ prius arridebant, quæ sollicitabant, ea non solum non admiraberis, sed perinde ut pestes quasdam fugies, reijcies, aduersaberis. Fit enim mirum in modum, ut simul atque cœlestis illa lux animos nostros penitus attigerit protinus noua quedam rerum omnium facies oboriatur, itaque quod paulo ante dulce uidebatur, nunc amarescit. quod amarum, dulcescit, quod horrendum, blanditur. quod blandiebatur, horrescit. quod splendidum ante, nunc sordidum. quod potens, infirmum. quod formosum, deforme. quod nobile, ignobile. quod opulentum, egenum. quod sublime, humile. quod lucrum, damnum. quod sapiens, stultum. quod uita, mors. quod expetendum, fugendum. & contra. Ut repente mutata rerum specie, nihil minus esse iudices, quam id quod esse uidebantur. Ergo in uno Christo compendio, ac uera reperiuntur

DE PVERO IESV

omnia bona, quorum inanes ac mendaces imagines, & umbras, æu prestigias, mundus hic ostendit, quas miserum mortalium uulgus tanto animi tumultu, tantis dispendijs, tantis periculis, per fas nefasq; persequitur. Quam obsecro beatitudinem cum hoc animo conferre queas? qui iam liber sit aberrare, liber ab affectibus, securus semper gaudens ob testimonium conscientie, nulla de re sollicitus, altus, sublimis, ac caelo proximus, iamq; supra sortem humanam, qui in Christo excelsissima petra nixus, omnes huius sæculi fucos, tumultus, procellas ex alto rideat, negligat, uel potius commiseretur. Quid autem timeat is, qui propugnatorẽ habeat Deum, ignominiam? At summa est gloria pro Christo ignominiam pati, Paupertatem? At opum sarcinam lubens abiicit, quisquis ad Christum properat, Mortem? At ea maxime in uotis est, per quam scit sese ad immortalem uitam esse trãsmittendum. Quade re sit sollicitus, cuius pater cœlestis etiam pilos habet annumeratos? Quid autem cupiat is, qui in Christo possidet omnia? Quid enim non commune membris & capiti? Iam uero quanta est hominis non modo felicitas, uerum etiam dignitas, uiuum esse membrum sanctissimi corporis ecclesie, idem esse cum Christo, eandem carnẽ, eundem spiritum, cõmunem cõ illo habere patrẽ in cœlis, Christum habere fratrẽ, ad cõmunẽ cum illo hereditatẽ destinatũ esse, breuiter iã non hoĩem esse, sed Deum? Adde his gustũ quendam felicitatis futu=

tis futurae, quem pie mentes subinde percipiunt. Hæc ni-
 mirum uiderat, hanc senserat propheta, cum ait. Nec
 auris audiuit, nec oculus uidit, nec in cor hominis ascen-
 dit, quæ præparasti Deus diligentibus te. Proinde cha-
 rissimi sodales, si dabimus operam, ut uere Christi mem-
 bra simus, iuxta illud propheticum dictum. Iustus ut pal-
 ma florebit, etiam in hac uita perpetua quadam adole-
 lescentia uernabimus, non animo tantum, uerum etiam
 corpore. Etenim quemadmodum floribus ille IESV sp̄s
 ritus in nostrum spiritum redundabit, ita noster uicis-
 sim in suum corpus influet, & quoad fieri potest, in se
 se transformabit. Nec poterit tantus animi ac corporis
 nitor uestium sordes ferre. Nam animus noster habita-
 culum est dei, animi domicilium est corpus, porro uestis
 & ipsa corporis, quodammodo corpus est. Ita fiet, ut ca-
 pitis puritati totus homo respondeat, donec peracta hac
 uita ad immortalitatem traducatur;

EPILOGVS.

Agite igitur optimi commilitones, ad hanc tãtam fœ-
 licitatem, summis uiribus enitamur, duces nostrum IE-
 SVM unum admiremur, quo maius nihil esse potest, im-
 mo sine quo nihil est omnino magnum. Hunc unum ame-
 mus, quo nihil esse melius potest, immo extra quem nihil
 est

DE PVERO IESU

est omnino bonum. Hunc imitemur, qui solus est uerum
 & absolutum pietatis exemplar, extra quē quisquis sa-
 pit, desipit. Huic uni inhaeramus, hunc unum amplecti-
 mur, hoc uno fruamur, in quo est uera pax, gaudiū, trā-
 quillitas, uoluptas, uita, immortalitas. Quid multis? Sū-
 ma bonorum est omnium. Extra hunc nihil suspiciamus
 nihil amemus, nihil appetamus, huic uni placere studea-
 mus. Meminerimus nos sub illius oculis, et illius angelis
 testibus, quicquid agimus agere. Zelotypus est, nec ullas
 mundi sordes patitur. Quare puram & angelicam in il-
 lo uiuamus uitam, ille sit nobis in corde, in ore, in omni
 uita. Hunc penitus sapiamus, hunc loquamur, hunc mo-
 ribus exprimamus. In illo negotium, otium, gaudium so-
 latium, spem, praesidium omne colloceamus. Hic
 à uigilantium animis nunquā discedat, hic
 dormientibus occurset. Hunc et lite-
 ra nostrae, & lusus etiam sa-
 pient, per hunc & in
 hoc crescamus
 donec
 oc-
 curramus in ui-
 rum perfectum, &
 gnauiter obita militia, per-
 petuum cum illo triumphum aga-
 mus in caelis.

Dixi;

D. ERASMI

ROTERODAMI, VTRIVSQVE
linguæ doctissimi, Expostulatio IESV
cum homine suapte culpa
percunte,

Vm mihi sint uni bona, quæ ued
frondea tellus,
Vel olympus ingens continet,
Dicite mortales, quæ uos demẽ
tia cœpit?
Hec auari pari ut unde uis
Malitis, quàm de proprio depo
scere fonte,
A deo benigno, & obuios

Mendacesq; iuuet trepido, miseroq; tumultu
Umbras bonorum persequi?
Pauci me, qui sum ueræ largitor & author
Fœlicitatis, expetant?
Forma rapit multos, me nil formosius usquam est,
Formam ardet hanc nemo tamen.
Suspiciunt Ceras, antiquaq; stemmata multi,
At me quid est illustrius?
Ut qui sum genitore Deo Deus ipse profectus,

D 4

Genitricis

DE PVERO IESV

Genitrice natus uirgine.
 Vnde fit, ut mecum uix gestiat unus & alter,
 Affinitatem iungere?
 Maximus ille ego sum coeliq; soli q; monarcha,
 Seruire nobis cur pudet?
 Diues item, & facilis dare magna, & multa roganti,
 Rogari amo, nemo rogat.
 Sumq; uocorq; patris summi sapientia, nemo
 Me consulit mortalium.
 Ipse ego sum aetherei splendorq; decusq; parentis,
 Me nemo stupet, aut suspicit.
 Sum firmus iuxta, ac iucundus amicus amico,
 Me pariter, ac meas opes
 Candidus, atq; lubens charis impertio, nemo hanc
 Ambit necessitudinem.
 Sum uia, qua sola coeli itur ad astra, tamen me
 Terit uiator infrequens.
 Cur tandem ignarum dubitat mihi credere uulgus?
 Aeterna cum sim ueritas.
 Polliatis cur stulte meis diffidere perstas?
 Cum sit nihil fidelius.
 Author adhaec uita cum sim unicus, ipsaq; uita
 Cur sordeo mortalibus?
 Lux ego sum, cur huc uertunt sua lumina pauae?
 Dux, cur grauantur insequi?
 Vivendi recte certissima regula solus,

Aliunde

Aliunde formas cur petunt?
 Ipse ego sum solus uera, & sine felle uoluptas,
 Quid est quod ita fastidiosus?
 Vnica pax animi, quin huc deponitis egri,
 Curas edaces pectoris?
 Si benefacta truces etiam meminere leones,
 Referuntq; beluæ uicem,
 Respondere feri merito didicere dracones,
 Si meminit officij canis,
 Si redamant aquilæ, redamant delphines amantem,
 Cur effæratior feris,
 Me me non redamas homo? Cui semel omnia feci.
 Quem condidi, quem sanguine
 Aserui proprio, propriaq; à morte recepi
 Dispendio uitæ uolens.
 Si bos agnoscit dominum, si brutus asellus
 Agnoscit altorem suum,
 Cur me solus homo male gratus nosse reusas,
 Et conditorem, & uindicem?
 Vnus ego hic tibi sum cunctorum summa bonorum,
 Quid est quod extra me petas?
 Quorsum distraheris per tot dispendia, grassans,
 Laboriosa inertia?
 Sum placabilis, & pronus miserescere, quin hoc
 Miser ad asylum confugis?
 Idem iustus, & implacabilis ultor iniqui,

DE PVERO IESV

Cur non times offendere?
 Corpus ego, atq; animum nutu sub tartara mitto,
 Nostri metus uix ullum habet.
 Proinde mei desertor homo, secordia site
 Adducet in mortem tua,
 Præteritum nihil est, in me ne reijce culpam,
 Malorum es ipse author tibi.
 Nam quid adhuc superest? si te neq; prouocat ardens
 Suiq; prodiga charitas,
 O' bis marmoreum pectus, neq; mitigat unquam
 Adeo profusa benignitas.
 Si neq; tantarum spes uel certissima rerum
 Expergefacerit, & allicit.
 Si neq; tartaræ cohibet formido gehennæ,
 Nec ullus admonet pudor.
 Immo si durant magis hæc, adduntq; stuporem,
 Tam multa, tamq; insignia,
 Ut facile immanesq; feras, chalybemq;, petramq;
 Rigore uicto molliant.
 Quid faciat pietas, quibus artibus abstrahat ultra
 Deuota morti pectora?
 Inuitum seruare, nec est mentis (puro) sanæ,
 Et patria prohibet æquitas;

IMAGO PVERI IESV PO-
*sita in ludo literario, quem nuper
 instituit Coletus.*

*Discite me primum pueri, atq; effingite puris
 Moribus, inde pias addite literulas.*

C A R M E N P H A L E C I V M.

*Sedes hæc puero sacra est IESV,
 Formandis pueris dicata, quare
 Edico, procul hinc faceßat, aut qui
 Spurcis moribus, aut inerudita,
 Ludum hunc inquinet eruditione;*

C A R M E N I A M B I C V M.

*Non inuenusto antiquitas ænigmate
 Studij magistram, uirginem
 Finxit Mineruam, ac literarum præfides
 Finxit Camœnas uirgines.
 Nunc ipse uirgo matre natus uirgine,
 Præfideo uirgineo gregi,
 Et sospitator huius, & custos scholæ.
 Adsunt ministri uirgines,
 Pucros meos mecum tuentes angeli.
 Mihi grata ubiq; puritas,
 Decetq; studia literarum puritas.*

DE PVERO IESV

Procul ergo sacro à limine.
 Morum arceant mihi literatores luem,
 Nihil huc recipiant barbarum.
 Procul arceant illiteratas literas,
 Nec regna polluant mea;

ALIVD.

Quin hunc ad puerum pueri concurritis omnes?
 Vnus hic est uita regula, fonsq; pie.
 Hunc qui non sapiat, huius sapientia stulta est,
 Absq; hoc uita hominis mors (mibi crede) mera est.

SAPHICVM.

Cœperit faustis auibus precamur,
 Semper augescens meliore fato,
 Hic nouæ sudor nouus officinæ,
 Auspice IESV.
 Hic rudis (tanquam noua testa) pubes
 Literas graias, simul & latinas,
 Et fidem sacram, tenerisq; Christum
 Combibet annis.
 Quid fuit leta sobolem dedisse
 Corporis forma nisi mens & ipsa
 Rite fingatur, studiisq; castis
 Culta nitescat?
 Stirpe ab hac sensim noua pullulabit

Cuius.

C A R M I N A.

Ciuium proles, pietate iuxta, ac
Literis pollens, breuiterq; regno.

Digna Britanno.

Ludus hic syluæ pariet futuræ
Semina, hinc diues nemus undæquaq;
Densius surgens decorabit Anglum
Latus orbem;

EPITAPHIVM SCVRRV.

La temulenti, Scazon.

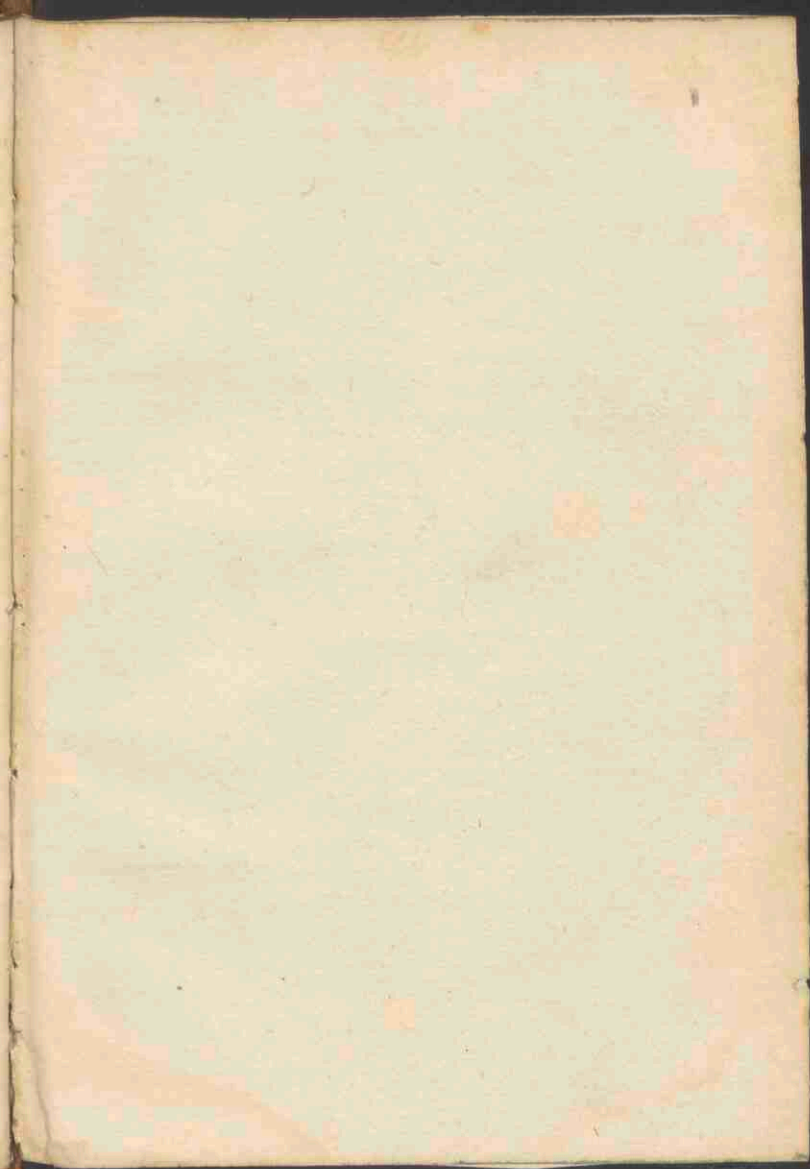
Pax sit uiator, tacitus hos legas uersus,
Vt sacra uerba musitant sacerdotes,
Ne mihi suauem strepitus auferat somnum,
Repetatq; uigiles illico sitis fauces.
Nam scurrula hocce sterto conditus saxo,
Quondam illi magni clarus Euij mystes,
Vt qui bis octo lustra perbibit tota,
Oculis profundus deinde somnus obrepfit,
Vt fit, benigno membra cum madent Baccho.
Atq; ita peractis suauiter bonis annis,
Idem bibendi finis, atq; uiuendi
Fuit. Sed etiam me aliquis ebrium credat,
Aut somniare, qui ista dormiens dicam.
Vale uiator, iam silenter abscede;

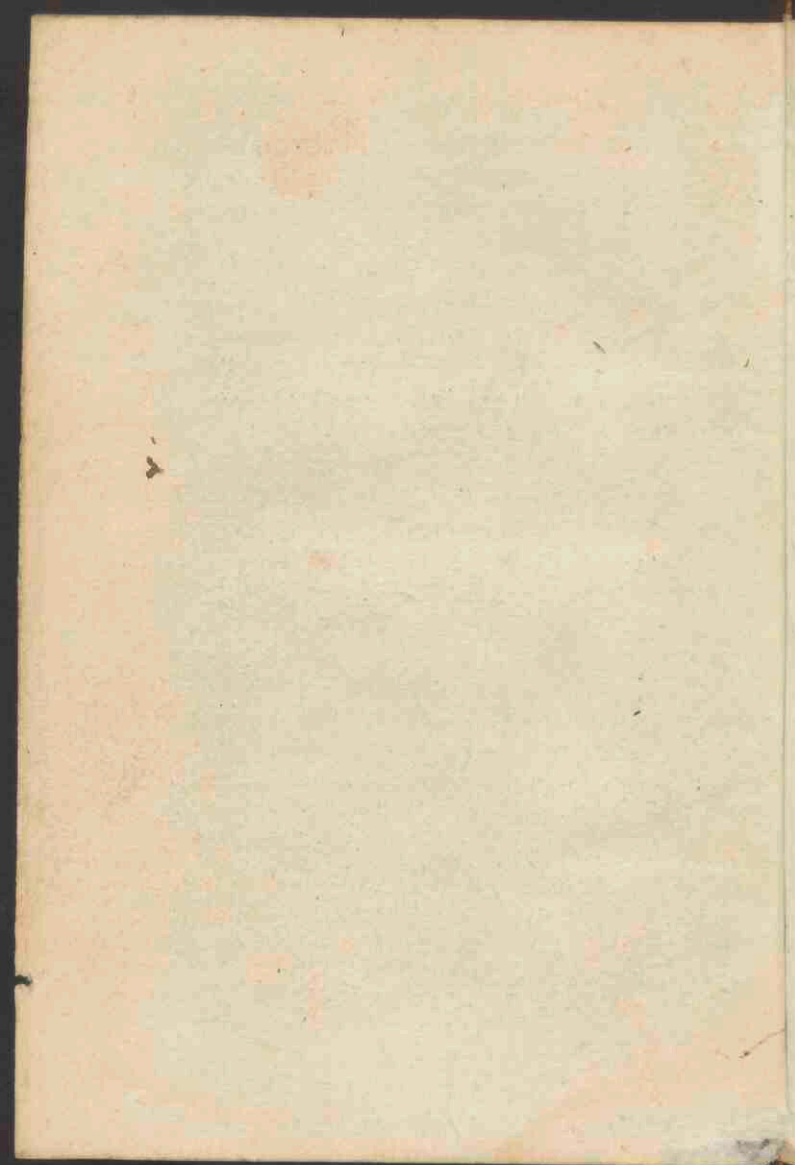
F I N I S.

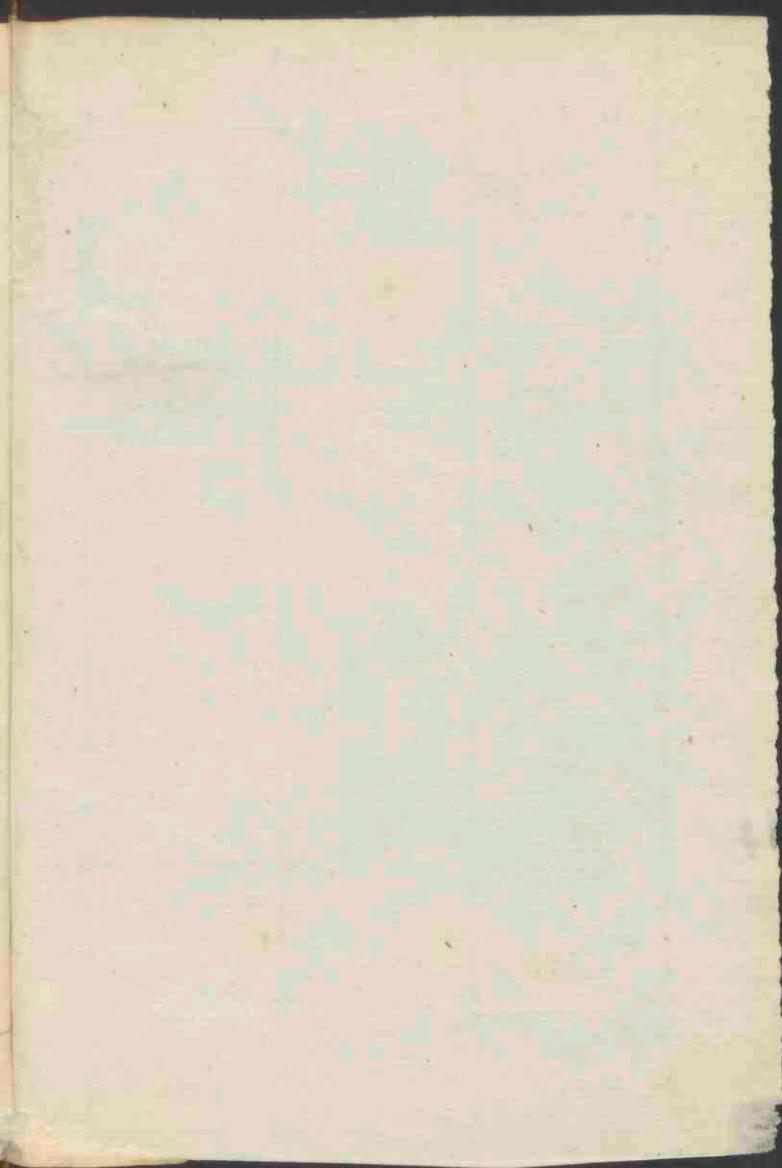
257974-X

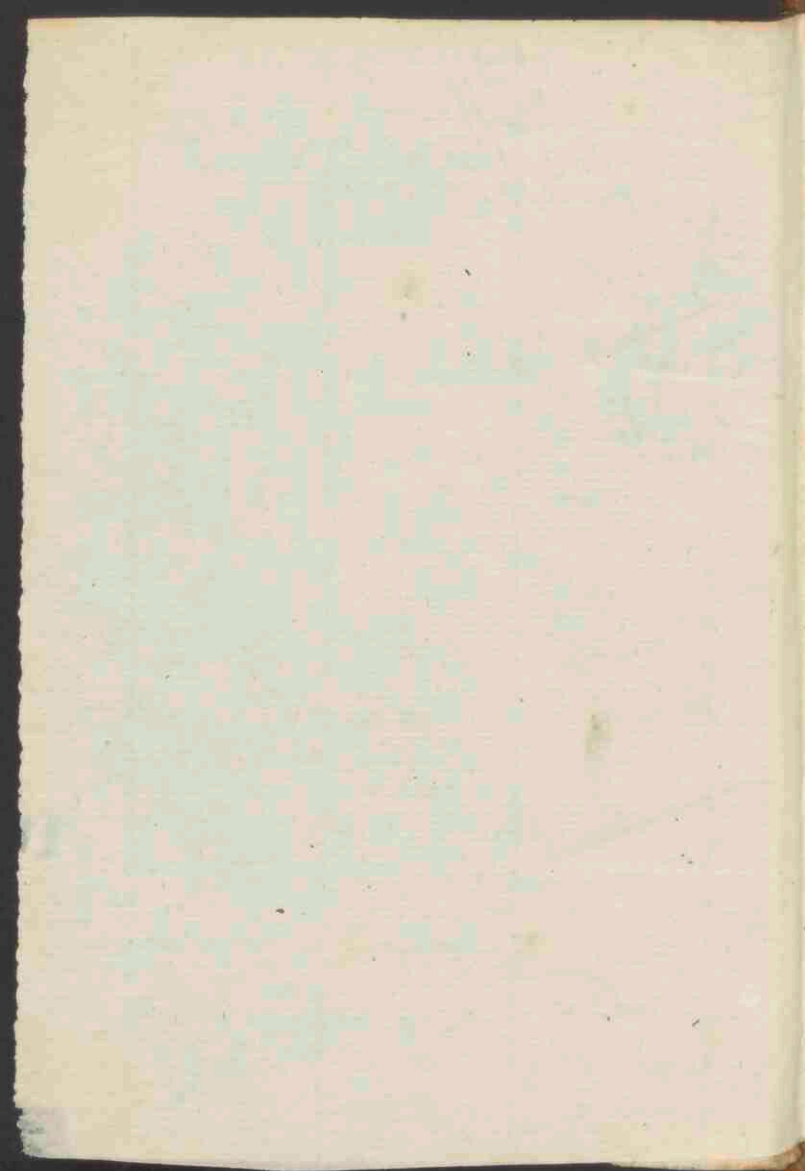
ARGENTINAE APVD IOANNEM
KNOBLOVCHVM, MENSE
NOVEMBRI. ANNO,

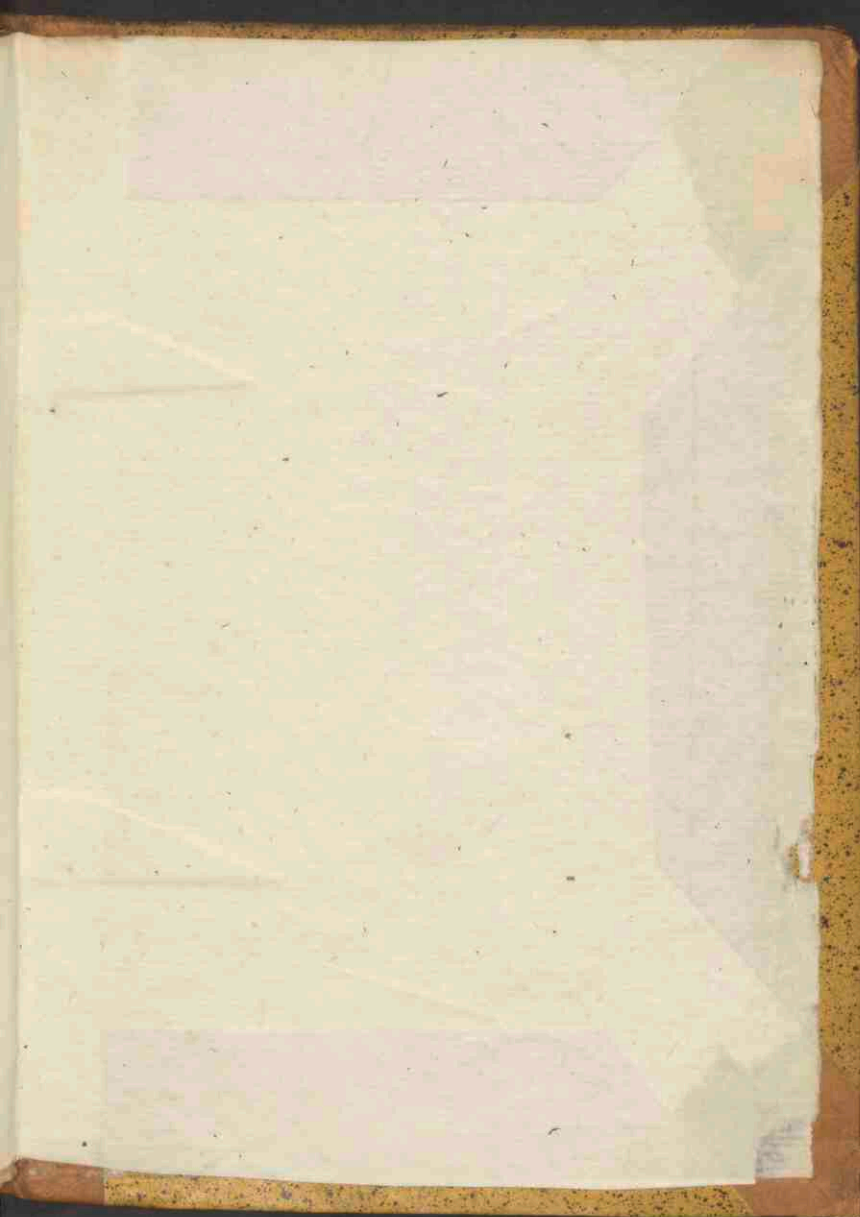
M. D. XXI.

B